

MONOGRAFIA
POKONFERENCYJNA

SCIENCE,
RESEARCH, DEVELOPMENT #15

Economy. Management.

State and Law

Rotterdam (The Netherlands)

30.03.2019 - 31.03.2019

U.D.C. 004+62+54+66+082

B.B.C. 94

Z 40

Zbiór artykułów naukowych recenzowanych.

(1) Z 40 Zbiór artykułów naukowych z Konferencji Międzynarodowej Naukowo-Praktycznej (on-line) zorganizowanej dla pracowników naukowych uczelni, jednostek naukowo-badawczych oraz badawczych z państw obszaru byłego Związku Radzieckiego oraz byłej Jugosławii.

(31.03.2019) - Warszawa, 2019. - 68 str.

ISBN: 978-83-66030-86-2

Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour»

Adres wydawcy i redakcji: 00-728 Warszawa, ul. S. Kierbedzia, 4 lok.103

e-mail: info@conferenc.pl

Wszelkie prawa autorskie zastrzeżone. Powielanie i kopiowanie materiałów bez zgody autora jest zakazane. Wszelkie prawa do artykułów z konferencji należą do ich autorów.

W artykułach naukowych zachowano oryginalną pisownię.

Wszystkie artykuły naukowe są recenzowane przez dwóch członków Komitetu Naukowego.

Wszelkie prawa, w tym do rozpowszechniania i powielania materiałów opublikowanych w formie elektronicznej w monografii należą Sp. z o.o. «Diamond trading tour».

W przypadku cytowań obowiązkowe jest odniesienie się do monografii.

Nakład: 80 egz.

«Diamond trading tour» ©

Warszawa 2019

ISBN: 978-83-66030-86-2

Redaktor naukowy:

W. Okulicz-Kozaryn, dr. hab, MBA, Institute of Law, Administration and Economics of Pedagogical University of Cracow, Poland; The International Scientific Association of Economists and Jurists «Consilium», Switzerland.

KOMITET NAUKOWY:

W. Okulicz-Kozaryn (Przewodniczący), dr. hab, MBA, Institute of Law, Administration and Economics of Pedagogical University of Cracow, Poland; The International Scientific Association of Economists and Jurists «Consilium», Switzerland;

С. Беленцов, д.п.н., профессор, Юго-Западный государственный университет, Россия;

Z. Čekerevac, Dr., full professor, «Union - Nikola Tesla» University Belgrade, Serbia;

Р. Латыпов, д.т.н., профессор, Московский государственный машиностроительный университет (МАМИ), Россия;

И. Лемешевский, д.э.н., профессор, Белорусский государственный университет, Беларусь;

Е. Чекунова, д.п.н., профессор, Южно-Российский институт-филиал Российской академии народного хозяйства и государственной службы, Россия.

KOMITET ORGANIZACYJNY:

A. Murza (Przewodniczący), MBA, Ukraina;

A. Горохов, к.т.н., доцент, Юго-Западный государственный университет, Россия;

A. Kasprzyk, Dr, PWSZ im. prof. S. Tarnowskiego w Tarnobrzegu, Polska;

A. Malovychko, dr, EU Business University, Berlin – London – Paris - Poznań, EU;

S. Seregina, independent trainer and consultant, Netherlands;

M. Stych, dr, Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Polska;

A. Tsimayeu, PhD, associate Professor, Belarusian State Agricultural Academy, Belarus.

I. Bulakh PhD of Architecture, Associate Professor Department of Design of the Architectural Environment, Kiev National University of Construction and Architecture

Recenzenci:

L. Nechaeva, PhD, Instytut PNPU im. K.D. Ushinskogo, Ukraina;

М. Ордынская, профессор, Южный федеральный университет, Россия.

THE HISTORY OF INTERNATIONAL FOOD SAFETY STANDARDS Khodjayeva A.	6
INTERNATIONAL LEGAL COOPERATION OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN WITH THE COUNTRIES OF THE PERSIAN GULF Mirkhamidova M.	9
ROLE OF SERVICES SOCIAL-ECONOMIC DEVELOPMENT OF THE COUNTRY Ostonayev M.	15
THE ESSENCE OF NORMATIVE-LEGAL ACTS AND THEIR ROLE IN THE LAW SYSTEM OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN Istamova D.	18
THE SYSTEM OF MILITARY REFORMS IN BUKHARA AMIRAT BY AMIR NASRULLAKHAN Abdullaev A., Tashkulova Sh.	22
CONCEPT AND FEATURES OF LAW Fayzullayev U.	25
THE IMPACT OF GROSS DOMESTIC PRODUCT INDEX ON THE ECONOMY OF THE COUNTRY Ibragimova N., Uktamov M.	28
FINANCIAL CRISIS FINDING AND SANCTUALIZATION AT THE ENTERPRISE Hulijev N. B., Avdieiev O. D.	30
ПРОФЕСІЙНА ОРІЄНТАЦІЯ МОЛОДІ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ М'якота І. М.	33
УДОСКОНАЛЕННЯ ТОВАРНОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА ЗАСОБАМИ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ Марусей Т.В., Нісходовська О.Ю., Білик Т.Л.	36
ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ ЦИФРОВОГО АУДИТА И ФИНАНСОВОЙ ОТЧЕТНОСТИ Абенова М.Х.	41
OLIGOPOLY Volohovsky V. E.	43
ОСНОВНІ АСПЕКТИ МОНІТОРИНГУ ЗЕМЕЛЬ Лобач М.С., Щепак В. В.	46

**СТАНДАРТЫ И ТРЕБОВАНИЯ МЕЖДУНАРОДНОЙ МОРСКОЙ
ОРГАНИЗАЦИИ В ОТНОШЕНИИ НЕЗАКОННОЙ МИГРАЦИИ НА
МОРСКИХ СУДАХ**

Костыря Е. В. 48

**ПРАВОВА ПРОБЛЕМА РЕАЛІЗАЦІЇ НОРМИ ЗНЯТТЯ ОСОБИ
З РЕЄСТРАЦІЇ МІСЦЯ ПРОЖИВАННЯ ЗА ЗАЯВОЮ НОВОГО
ВЛАСНИКА ЖИТЛОВОГО ПРИМІЩЕННЯ**

Карпушина М.Г. 54

**ІНСТИТУТ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ
В АДМІНІСТРАТИВНОМУ ДЕЛІКТНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ КРАЇН
ЄВРОПИ**

Павлович-Сенета Я.П., Лепіш Н.Я. 58

**ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ЗОВНІШНІХ ЗНОСИН
ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ ЯК СУБ'ЄКТОМ МІЖНАРОДНОГО
ПРАВА**

Гороть А.М., Булавіна С.Є. 62

THE HISTORY OF INTERNATIONAL FOOD SAFETY STANDARDS

Khodjayeve Aziza

Researcher University of World Economy and Diplomacy

Few international organizations deal with the full range of issues related to food. Although the categories are not mutually exclusive, many international organizations consider distinct problem areas: food production, distribution, consumption, and research. In turn, these international organizations rarely treat the world food problem as a primary issue on their agendas. Instead, they focus on one or more problem areas. While many international organizations have competence in food issues, few interact with other international organizations in combating problems associated with the global food situation. Most are isolated and fail to interact, resulting in underutilized resources of people, information, and expertise which might be employed in dealing with the global food situation.

The Codex Alimentarius is to be a collection of internationally adopted food standards presented in a unified form. These food standards aim at protecting consumer's health and ensuring fair practices in the food trade. Their publication is intended to promote the standardization of foodstuffs in the various parts of the world, to facilitate harmonization of standards and in so doing to further the development of the international food trade.¹

Since the early 1960s, this Codex, published by the World Health Organization (WHO) and Food and Agriculture Organization (FAO), became an instrument for setting international food standards. Within its first decade, the Codex had developed a variety of standards for products ranging from honey to lard, canned fruit and vegetables, rendered pork fat and fish sticks; they also established food labelling guidelines, standards for scientific methods of analysis, as well as tolerances and parameters for food additives, food hygiene and pesticide residues. Inspired by the work of its European predecessor, a group known as the Codex europaeus, these two UN agencies assembled teams of health professionals, government civil servants, medical and scientific experts to draft the food standards. The Codex was intended to meet the agencies' twin aims of protecting human health and promoting trade interests of its member states. Once ratified, the food standards were distributed to governments for adoption and implementation on a voluntary basis. In the 1970s and 1980s, however, several factors began to increase pressure on worldwide markets. With the rising trade agenda of the 1970s, and in the wake of the 1972 global financial and food crisis, the 1973-74 oil crisis, and an increased focus by world leaders on the North-South divide, by the early 1980s it became of paramount im-

¹ FAO/WHO, "Purpose and Scope of the Codex Alimentarius" ALINORM 62/8/WHO, 1962. Report of the Joint FAO/WHO Conference on Food Standards. 1-5 October 1962. Geneva, page 8

portance to harmonize and establish international standards for many commodities and products. This need for standardization was apparent, and some of the issues and tensions inherent to the process of harmonization of food standards first played out on a regional level within the European Economic Community, a microcosm of the Codex.²

The role of science within – and the character of – this highly political and economic organization pose interesting questions about the process of knowledge production and the expertise underpinning the international food standards. Standards are constructed and shaped according to their goals and, in the case of the Codex since the 1960s these were its explicit twin aims of: (1) protecting public health, and (2) facilitating trade. One recent criticism of the Codex is that these two aims are opposed, or that one is given primacy over the other, resulting in protectionism, whether it be a form of protectionism for reasons of unsafe health, or, protectionism in terms of erecting barriers to trade – an approach not always grounded in strictly scientific or objective reasoning. In recent debates around the Codex, ‘scientific or objective reasoning’ refers to evidence based upon toxicological studies – exposing test animals to food chemicals in order to establish tolerance levels – and primarily since 1997 statistical data based on risk analysis and risk assessments, for example, a measurement of the number of *Listeria monocytogenes*

organisms in ready-to-eat foods in large sample sizes.³

The Codex Alimentarius Commission had areas of focus other than strictly food safety. The main administrative and secretariat functions were headquartered in Rome, mainly because the FAO and its director, Binay Ranjan Sen, played a more active role in its establishment. The WHO, although approached by the European Codex Europaeus to take up the work, referred the matter to the FAO.⁴ These two UN agencies were both created after the Second World War, and each with different mandates, but had collaborated before. Founded on October 16, 1945 in Quebec, Canada, the FAO was the first of the UN’s specialized agencies and had the major goal of ending malnutrition in Asia, Africa and Latin America.¹⁰ The WHO was founded a few years later in 1948, but efforts in international health cooperation had already emerged in the form of the League of Nations Health Or-

3 FAO/WHO, “Codex and Science” in *Understanding the Codex*, Rome 2005; Jeffrey M. Farber, “Present situation in Canada regarding *Listeria monocytogenes* and ready-to-eat seafood products,” *International Journal of Food Microbiology*, Vol. 62, December 2000 (3):247-251.

4 David F. Smith and Jim Phillips have advocated the historical case study approach for examining the complexity of the food system with an emphasis on the role of expertise in the history of food policy and regulation making. Their “multiplicity of actors and experts” assessment can also be applied to the Codex and narratives of international food safety standard development. As they admit, most case studies do not necessarily devote much time to a discussion of theory of food policy, but more often than not historians of this topic are informed by some form of social constructionism. See: David F. Smith and Jim Phillips, “Food policy and regulation: a multiplicity of actors and experts.” In: David F. Smith and Jim Phillips (Eds.) *Food Science Policy and Regulation in the Twentieth Century: International and Comparative Perspectives*. London and New York: Routledge, 2000.

2 W.H. B. Denner. 1990. “Food Additives: Recommendations for Harmonization and Control” In: *Food Control*. 1(3): 150-162.

ganization during the interwar period, or the international sanitary conferences occurring between 1851-1903 in Europe.¹¹ The WHO had many priority areas of work which included not only addressing infectious diseases like cholera or malaria, but also normative activities like standardization (it had a biological standards bureau). The two organizations seemed a good fit to combine efforts and tackle food standards. They first collaborated over emerging problems of food additives and hygiene in milk and meat products in the mid-1950s.

The Codex was comprised of individual representatives from member states of the WHO and FAO, and, in addition to the food safety committees, by November 1965 it was made up of many specific commodity committees (such as cocoa, milk, fruits and vegetables), an Executive Committee, a Committee on General Principles, and one on Methods of Analysis and Sampling (Figure i). The overall Commission met once per year alternating locations in Rome or Geneva and was

chaired by a scientist from the Government of the United States, Dr. John L. Harvey, Deputy Commissioner of the U.S. FDA, chosen for his “long experience on both the scientific and legal aspects of food standards work.”⁵

In conclusion, it can be said that some of the existing production technologies have problems with food safety and food quality, which, in turn, adds additional measures to protect consumers’ rights requires. Over the next two decades, the agricultural sector has grown rapidly through the immediate attention of the United Nations and its agencies worldwide. However, sharp rates of population growth, insufficient attention to agriculture, low productivity, and inequality in product distribution are causing new problems. This necessitates a further increase of the FAO’s effectiveness, working on new and concrete projects.

5 B.R. Sen, Director-General of the FAO, Letter to Dr. John L. Harvey, Chairman of the Codex Alimentarius Commission and Deputy Commissioner of the USFDA. 29 October 1965. SP 10/2 Policy Box 12 C x 74. The Food and Agriculture Organization Archives, Rome.

INTERNATIONAL LEGAL COOPERATION OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN WITH THE COUNTRIES OF THE PERSIAN GULF

Mirkhamidova Makhinnora,

Teacher of the University of world economy and diplomacy

Annotation. *The article is devoted to the analysis of international legal cooperation of Uzbekistan with the countries of the Persian Gulf. The author notes that cooperation is developing both on a bilateral basis and within the framework of international organizations.*

Key words: the Persian Gulf, the Organization of Islamic Cooperation (OIC), the Islamic Educational, Scientific and Cultural Organization (ISESCO) and the Islamic Development Bank (IDB)

Аннотация. *Статья посвящена анализу международно-правового сотрудничества Узбекистана со странами Персидского залива. Автор отмечает, что сотрудничество развивается как на двухсторонней основе, так и в рамках международных организаций.*

Ключевые слова: Персидский залив, Организация Исламского сотрудничества (ОИС), Исламская организация по вопросам образования, науки и культуры (ИСЕСКО) и Исламский банк развития (ИБР)

The Republic of Uzbekistan supports the development of comprehensive and mutually beneficial relations with all countries of the world. Our country pays special attention to the development of cooperation with the countries of the Persian Gulf. At the same time, cooperation is developing both on a bilateral basis and within the framework of international organizations.

Thus, cooperation with the Government of the Kingdom of Saudi Arabia (KSA) is intensively developing. The Kingdom of Saudi Arabia recognized the independence of the Republic of Uzbekistan on 30 December 1991.¹ On 30 December 1991, a memorandum of understanding between the two countries was signed. On February 20, 1992, an agreement was

signed on the exchange of diplomatic missions between our countries. In November 1992, the Consulate of the Republic of Uzbekistan, which was reorganized in June 1994 into the Consulate General, began its operations in Jeddah. In May 1995, the Embassy of Uzbekistan was opened in Riyadh. The agreement on cooperation between the governments of Uzbekistan and Saudi Arabia in trade and economic and investment, as well as in the fields of culture, sports and youth affairs was signed. It entered into force on September 1, 1996.² Since March 1997, the Embassy of KSA has been functioning in Tashkent.³ A cooperation agreement has also been signed be-

² The text of the agreements is available at www.lex.uz

³ <http://saudia.mfa.uz/ru/cooperation/political/>

¹ www.mfa.uz

tween the Chambers of Commerce and Industry of the two countries. In April 2009, an intergovernmental agreement on air communication was adopted. The two countries also signed an agreement on the development of cooperation in the field of combating terrorism, organized crime, smuggling and trafficking of drugs, psychotropic substances, combating various types of crimes.

The investment cooperation between the two countries is intensifying. Thus, at an Arab Coordination Group meeting in Tashkent in 2007, an agreement was reached on investing in about 20 priority projects in Uzbekistan in the areas of health, education, energy, transport and infrastructure development.⁴ To date, Uzbekistan has 10 companies with Saudi capital, 4 of which operate with 100% Saudi capital.⁵

It is also worth mentioning Saudi funds. The largest of these is the Saudi Development Fund. "One of the largest projects financed by the Foundation is a project for the construction of part of the Samarkand-Guzar road. The project of reconstruction of the ALAT pumping station in Bukhara Oblast, projects on reconstruction and repair of irrigation and drainage networks in Djizak and Syrdarya regions, and a project for the reconstruction, repair and renovation of main reser-

voirs in the Khorezm region are also underway. In total, at present, with the support of the Fund in Uzbekistan, about 20 projects have been implemented, covering such spheres as: healthcare, education, energy, transport and communications, development of Uzbekistan's infrastructure. The FIS also grants grants for certain cultural projects on a grant basis.

One of the promising areas of cooperation between our countries is the oil and gas industry. One of the leading companies that operates in Uzbekistan, the Saudi Corporation Delta Oil Company.⁷

As for cooperation in tourism, most pilgrims come to Arabia, and not just tourists. Tourists from Saudi Arabia to Uzbekistan come, but very few.⁸

Another important partner of Uzbekistan among the countries of the Persian Gulf is the Sultanate of Oman. In 2007, the Cabinet of Ministers of the Republic of Uzbekistan developed a plan of measures to develop bilateral cooperation. In addition, a number of agreements have been concluded with the Government of the Sultanate of Oman, in particular: 1. "On trade and economic cooperation", Muscat, October 5, 2009, came into force 03.02.2010;⁹

4 Интервью с Его Превосходительством Господином послом Королевства Саудовская Аравия в Республике Узбекистан Абдурахмоном бин Абдулло аш-Шае: «У Узбекистана и Саудовской Аравии есть незадействованные резервы в сотрудничестве»//Доступно на <http://podrobno.uz/friends/interwu%3A+posol+ksa/>

5 Ibid.
6 <http://www.saudinf.com/main/1104.htm> – официальный вебсайт Фонда

7 Интервью с Его Превосходительством Господином послом Королевства Саудовская Аравия в Республике Узбекистан Абдурахмоном бин Абдулло аш-Шае: «У Узбекистана и Саудовской Аравии есть незадействованные резервы в сотрудничестве»//Доступно на <http://podrobno.uz/friends/interwu%3A+posol+ksa/>

8 Ibid
9 The text of the agreements is available http://www.lex.uz/pages/getpage.aspx?lact_id=2074946&qquery=%D0%9F%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%B8%D1%82%D0%B5%D0%BB%D1%8C%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE%D0%BC%20%D0%A1%D1%83%D0%B8%D1%82%D0%B0%D0%BD%09%D0%B0%D1%82%D0%B0%20%D0%9E%D0%BC%D0%B0%D0%BD

2. "On the construction of the library building of the Institute of Oriental Studies named after Abu Raikhan Beruniy of the Academy of Sciences of the Republic of Uzbekistan in Tashkent and scientific and cultural cooperation", Muscat, 2009 October 5, entered into force 05.10.2009;¹⁰

3. "On the promotion and mutual protection of investments", Tashkent, March 30, 2009 Entered into force on August 20, 2009;¹¹

4. "On avoidance of double taxation of income and prevention of evasion from payment of taxes on income and capital", Tashkent, March 30, 2009 (Entered into force on June 20, 2009).¹²

Cooperation with the state of Qatar is developing very actively.¹³

December 30, 1991 Qatar was one of the first among the Arab countries to recognize the sovereignty of Uzbekistan. On 27 November 1997, a Joint Statement on the Establishment of Diplomatic Relations between the Republic of Uzbekistan and the State of Qatar was signed. To date, the following agreements have been concluded between the Government of the Republic of Uzbekistan and the Government of the State of Qatar:

1. "On economic, commercial and technical cooperation" was adopted in Doha, on November 24, 2010 (the Agreement did not enter into force);

2. "On cooperation in the legal field", adopted in Doha, on November 24, 2010 (Entered into force on August 25, 2011);

3. "On the development of bilateral relations," adopted in Doha, November 24, 2010 (Entered into force on October 2, 2011);¹⁴

An important area of Uzbek-Qatari relations today is also the cultural and humanitarian sphere. In Qatar, the book of the First President of the Republic of Uzbekistan Islam Karimov "High Spirituality - Invincible Force" was published in Arabic, the presentation of which was held at the University of Doha.¹⁵

Along with the development of bilateral relations, Uzbekistan and Qatar are conducting fruitful cooperation within the framework of the United Nations, OIC and other international and regional structures. The positions of the two countries are close or coincide on many topical issues of our time, such as security, the fight against terrorism, respect for human rights and others. Qatar appreciated the voice of Uzbekistan in supporting Qatar in the elections to non-permanent members of the UN Security Council in 2006 and 2009, as well as to the UN Committee on the Protection of Children's Rights in 2005, the UN International Law Commission in 2006 and the UN Human Rights Council

10 The text of the agreements is available http://www.lex.uz/pages/getpage.aspx?lact_id=1627575&query=%D0%9F%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%B8%D1%82%D0%B5%D0%BB%D1%8C%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE%D0%BC%20%D0%A1%D1%83%D0%BB%D1%82%D0%B0%D0%BD%D0%B0%D1%82%D0%B0%20%D0%9E%D0%BC%D0%B0%D0%BD

11 The text of the agreements is available http://www.lex.uz/pages/getpage.aspx?lact_id=1585044&query=%D0%9F%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%B8%D1%82%D0%B5%D0%BB%D1%8C%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE%D0%BC%20%D0%A1%D1%83%D0%BB%D1%82%D0%B0%D0%BD%D0%B0%D1%82%D0%B0%20%D0%9E%D0%BC%D0%B0%D0%BD

12 Текст Соглашения доступен на http://www.lex.uz/pages/getpage.aspx?lact_id=1585044&query=%D0%9F%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%B8%D1%82%D0%B5%D0%BB%D1%8C%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE%D0%BC%20%D0%A1%D1%83%D0%BB%D1%82%D0%B0%D0%BD%D0%B0%D1%82%D0%B0%20%D0%9E%D0%BC%D0%B0%D0%BD

13 <http://www.press-service.uz/ru/document/4819/>

14 Текст Соглашений доступен на http://www.lex.uz/pages/SearchResult.aspx?f=1&sid=-995308731&query=%D0%9A%D0%B0%D1%82%D0%B0%D1%80%D0%20&lng=1&titleonly=0&exact=0&a1=1&a2=1&a3=1&a4=1®nummj=0&form_id=8995&action=show_result

15 <http://www.press-service.uz/ru/document/4819/>

in 2007 year. In this context, it should be noted that in 2006-2008 Qatar supported the initiative of the President of Uzbekistan Islam Karimov to declare Central Asia a zone free of nuclear weapons.¹⁶

Cooperation with Kuwait is developing very fruitfully. Thus, relations between Uzbekistan and Kuwait are based on a solid basis.

In 1994, diplomatic relations were established between the two countries. In 2001, the Embassy of Kuwait was opened in Tashkent, and in 2004 Uzbekistan opened its embassy in Kuwait City.¹⁷ To date, the following agreements have been concluded between the Government of the Republic of Uzbekistan and the Government of the State of Kuwait¹⁸:

1. "On cooperation in the field of tourism", Tashkent, on July 21, 2008, came into force on 28.05.2009;

2. "On cooperation in the field of health", Tashkent, on July 21, 2008, came into force on May 28, 2009;

3. "On the establishment of a joint committee for cooperation", Tashkent, on July 21, 2008, entered into force on 17.11.2008;

4. "On avoidance of double taxation and prevention of evasion from payment of taxes on income and capital", was adopted in Al Kuwait on January 19, 2004, entered into force on May 3, 2006;

5. "On trade, economic, scientific and technical cooperation", entered into force on July 13, 2004;

6. "On Mutual Encouragement and Protection of Investments", entered into force on 03.06.2006;

7. "On cooperation in combating crime", entered into force on 29.08.2007;

8. "On Air Transport" was adopted in Al Kuwait, on January 19, 2004, entered into force on 14.02.2007.¹⁹

Great attention was paid to humanitarian cooperation. In 1996, a branch of the Kuwaiti international charitable organization - the Committee of Muslims of Asia - was opened in Tashkent.

An important partner of Uzbekistan in the Persian Gulf is the UAE. The governments of Uzbekistan and the United Arab Emirates (UAE) signed agreements on judicial and legal cooperation. The agreements concern the extradition of criminals, the transfer of convicts and the provision of mutual legal assistance in criminal matters. According to this agreement, each country will be obliged to extradite the second state upon request or the person sought to carry out the criminal prosecution, or the execution of the sentence.²⁰

There is an Intergovernmental Commission on Trade and Economic Cooperation between Uzbekistan and the United Arab Emirates.

At the same time, it is necessary to continue to deepen cooperation with

16 <http://www.press-service.uz/ru/document/4819/>
17 http://old.jahonnews.uz/rus/rubriki/politika/krugliy_stol_v_kuveyte_o_dostij5eniyax_uzbekistan_za_godi_nezavisimosti.mgr

18 ПОСТАНОВЛЕНИЕ ПРЕЗИДЕНТА РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН ОБ УТВЕРЖДЕНИИ МЕЖДУНАРОДНЫХ ДОГОВОРОВ (Собрание законодательства Республики Узбекистан, 2008 г., № 46, ст. 452), 11 ноября 2008 г., № ПП-996/

19 The text of the agreements is available on http://www.lex.uz/pages/SearchResult.aspx?f=1&sid=995307808&query=%D0%9A%D1%83%D0%B2%D0%B5%D0%B9%D1%82&titleonly=0&exact=0&al=1&a2=1&a3=1&a4=1®nummj=0&form_id=8995&action=show_result

20 [HTTP://WWW.CA-NEWS.ORG/NEWS:1130959](http://WWW.CA-NEWS.ORG/NEWS:1130959)

these countries. The main areas of cooperation can be: transport and infrastructure; promotion of trade and investment; agriculture, agribusiness and rural infrastructure development; tourism, art, science and technology.

Particular attention should be given to the development of cooperation in the field of development of transport communications

One of the main priorities of the strategy for the development of international cooperation of Uzbekistan since the first years of independence has been and is the formation of a diversified system of transport corridors that can provide a reliable and guaranteed access to external markets and transport communications. The transport and communications sector is a promising area for mutual cooperation between Uzbekistan and the Persian Gulf countries. New transport corridors will promote further integration of all countries of Central Asia, creation of new jobs, construction of social and industrial infrastructure, attraction of investments, economic development of the entire region.

The greatest economic achievement of Uzbekistan in the Arabian direction was the signing in April 2011 of an interstate agreement on the establishment of the Iran-Oman-Qatar-Turkmenistan-Uzbekistan transport and transit corridor. The project is designed to ensure that in future the member countries will be able to implement a highway construction plan that will connect the countries of Central Asia with the ports of the Persian Gulf with the possible connection of Russia and China to this project in the future.

Under the terms of the agreement, Central Asian countries will also be able to supply their own products to the GCC markets without any tariff restrictions. It should be noted that the idea of creating a corridor was first voiced by the Uzbek leader I. Karimov in October 2010 during a visit to Turkmenistan in the context of diversifying the markets for the supply of products of national production, which can be the markets of the GCC countries. In return for Arabian oil, Uzbekistan is ready to supply cotton and metallurgical products to the Gulf markets.

The sphere of security remains an important direction of cooperation. On May 21, 2017, President of the Republic of Uzbekistan Shavkat Mirziyoyev participated in the Arab-Muslim Summit and the United States, held in Riyadh, Saudi Arabia. The summit was attended by the heads of state of the Organization of Islamic Cooperation and the President of the United States, the Secretaries General of the United Nations, the League of Arab States, the Council of Cooperation of the Arab States of the Persian Gulf. The forum was devoted to strengthening the counteraction to extremism and terrorism, promoting ideas of tolerance, strengthening security, stability and cooperation. The Republic of Uzbekistan pays special attention to the development of cooperation with the Persian Gulf countries within the framework of international organizations, in particular the Organization of Islamic Cooperation (OIC), the Islamic Development Bank (IDB) and the Islamic Organization for Education, Science and Culture (ISESCO).

Currently, Uzbekistan chairs the Council of Foreign Ministers of the Organization of Islamic Cooperation. In autumn 2016, the 43rd session of this council took place in Tashkent.

Uzbekistan's cooperation with ISESCO is developing. In 2007, Tashkent was elected the International Islamic Organization for Education, Science and Culture (ISESCO) in Tashkent, the capital of the world of Islamic culture.

At the 43rd session of the Council of Foreign Ministers of OIC, President of the Republic of Uzbekistan Sh. Mirziyoyev put forward an initiative to establish a special department of the Islamic Organization for Education, Science and Culture (ISESCO) within the Tashkent Islamic University. On May 24, 2017, a Memorandum of Understanding was signed with the participation of ISESCO Director General Dr. Abdulaziz bin Usman al-Tujejri and the Rector of the Tashkent Islamic University Professor Ravshan Abdullayev. According to the signed document, the Tashkent Islamic University became a member of the Federation of Universities of the Islamic World under ISESCO.

The department will carry out tasks related to comprehensive and scientific study of Islam, culture, historical and national heritage of our Motherland, its traditions and customs, and a scientific

analysis of contemporary religious processes.

Uzbekistan is also developing cooperation within the framework of the IDB. Uzbekistan has been a member of the IDB since 2003. IDB allocated \$ 300 million for the construction of rural houses in Uzbekistan. Cooperation with IDB for the implementation of the Program for the construction of houses in rural areas on the basis of standard projects has been conducted since 2014. Within the framework of the agreement in 2017-2021, it is planned to build more than 6.4 thousand houses under the updated standard projects, 110.52 km of inbound and inland roads, and 197.80 km of drinking water systems in 6 regions of the republic. IDB's funds are allocated to Uzbekistan for 15 years, including a two-year grace period. A Memorandum of Understanding was signed between the Government of the Republic of Uzbekistan and the Islamic Development Bank on the establishment of the Imam Bukhari International Research Center.

Thus, Uzbekistan's cooperation with the Persian Gulf countries is developing both on a bilateral basis and within international organizations in many areas. At the same time, the potential of cooperation is not exhausted and it is necessary to deepen cooperation in other areas.

ROLE OF SERVICES SOCIAL-ECONOMIC DEVELOPMENT OF THE COUNTRY

Marifjon Ostonayev

student of ASU, Social-economy faculty

Annotation: *The article deals with topical issues of competitiveness of the national economy in modern conditions of life living of population in the field of development of services. The sources affecting the living of population were proved theoretically; and sphere of the role of the place of the sphere of service is in high point; were analyzed developing condition of the sphere of service.*

Key words : tourism, service, service area, living standard, quality of life, consume.

Аннотация: В статье рассматриваются актуальные вопросы перспективы повышения конкурентоспособности национальной экономики в современных условиях. уровень жизни население на основе развитие сферы услуг, тенденции изменения количественных и качественных результатов функционирования отраслей сферы услуги его значения в экономике, а так же перспектив его развития.

Ключевые слова: туризм , обслуживание, зона обслуживания, уровень жизни

Measures, consistently implemented in our country, ensuring sustainable economic growth, modernization of the society and liberalization of the economy, have led to a considerable quantity and quality of the national economy. The main goal of the reforms implemented in the years of independence of the country for socio-economic development and radical changes is to continually raise the living standards of the country's population and bring it to the level of developed countries. The service sector has a special role in implementing this important task, is shaping a decent standard of living and quality for the country's population.

Rapid development of the service sector and sharp increase in its share in the GDP of the republic, allowing solving some of the most important social and

economic problems, such as the employment of the population, increase in real income of the population and improve the well-being of all segments of the population. One of the peculiar features of the development of the national economy of Uzbekistan during the years of independence is that the share of services in the country's GDP is growing from year to year. In 1990 this figure was 33.8 percent, and by 2017 it increased by 58.5 percent. At one glance, these numbers are simply seen in the socio-economic development of the country. First of all, the rapid development of the sphere of services and the strengthening of its position in the socio-economic development of the country testify to the fact that the country's national economy is moving from a lower stage of development to a rapidly devel-

oping industrial society to postindustrial society.

In addition, during the years of independence the accelerated development of the service sector shows that deep structural changes are taking place in the national economy, and the widespread expansion of the material, financial, and resource potential of the sector. In the last three years, the village has provided more than 22,000 projects, 1.6 times the volume of services rendered, and 1.5 times the volume of services per capita in rural areas. At this stage of human civilization, it is difficult to imagine the rise of the national economy of any country, its prospects in the near and far, without state interference. The development of international economic integration and the growing globalization of the national economy, which is an integral part of the global market today, or the state of depression and recession - is, first of all, the result of the state's effective economic policy. It will not be exaggerated. At the initial stage of economic reforms in the country, great attention is paid to the development of the services sector, the decree and decrees of the President of the Republic of Uzbekistan, which are regularly adopted in recognition of this priority as a priority.

The Resolution of the Cabinet of Ministers of the Republic of Uzbekistan "On Measures to Accelerate the Development of the Service Sector in the Republic of Uzbekistan for 2015-2017", signed on April 17, 2015, on May 21, 2016 "Against the Republic of Uzbekistan until 2017 On Additional Measures to Accelerate the

Development of the Service Sector in the Present Period, "the Decree of the President of the Republic of Uzbekistan dated May 10, 2012" On additional measures to stimulate the development of the service sector in the Republic of Uzbekistan for 2012-2017 the State Program for the Development of the Spheres of Development of the Republic of Uzbekistan ". The problem of rapid development of the services sector and the increase of services in the structure of the population cannot be overcome without dramatically increasing the real incomes of the population. In the market economy, most services are provided to the public, is they are either sold or provided free of charge from public institutions and social organizations, that is, gift. The important thing is to increase the population incomes and increase the purchasing power of the population, and the share of paid services in the total amount of services increases.

Total real incomes per capita increased by 9.6%. As a result of the increase in the real income of the population and the well-being of the population, the positive shifts in social life of the country have expanded and improved the demand for services, their quality and new types of services. For example, in the early years of independence, or in the early years of independence, there was no need for electronic boards in the field of education, computed tomography in the field of health care, information in the field of the Internet, or long distance travel in tourism. Because at that time, there was a lack of purchasing opportunities for the population, even if there were no such services.

In order to expand and improve the quality of services, an increase in the real income of the population serves as a material basis. However, the growth of the population's incomes and the purchasing power of the population, the accelerated development of the service sector, and, on this basis, are not sufficient for the next stage of social development - the transition to the postindustrial society. However, other conditions for the steady increase in the share of services in the structure of the population's consumption should be created, first of all, the necessary socio-cultural environment. Naturally, if the income of the person increases and the purchasing power increases, he or she will not go to the public catering service anymore. So, we can conclude from this that as the real income of the people increases, they will strive to improve their consumption basket, and to increase their

quality, up-to-date products. In the field of services, this is reflected in the growth of people's intellectual capabilities, expansion of their outlook, strengthening their health, cultural leisure, leisure, enjoyment of leisure, tourism, sports and other things. will be.

References:

1. Котлер Ф. Маркетинг-менеджмент. Экспресс-курс. 2-е изд./пер. с англ.; под ред. С.Г. Божук. СПб.: Питер, 2005. С. 301
2. Составлено по: Николайчук В.Е. Маркетинг и менеджмент услуг. Деловой сервис. -СПб.: Питер, 2005, с.608.
3. Арупов А.А. Казахстан в системе мировых торговых рынков. Алматы: Университет «Туран», 2000. С.63.
4. Киреев А.П. Международная экономика. Ч.1. М.: Международные отношения, 2000. С. 265.
5. Челенков А.П. Маркетинг услуг. – М.: Центр маркетинговых исследований и менеджмента, 2002.

THE ESSENCE OF NORMATIVE-LEGAL ACTS AND THEIR ROLE IN THE LAW SYSTEM OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN

Istamova Dilafruz

2nd year student of Tashkent State University of Law

Abstract

A normative legal act is an act of the law-making governmental bodies of the state that contains the norms of law, is adopted in a special order, in a concrete written form and consists in subordination relations.

In the Republic of Uzbekistan, legal acts are the main source of law. In the article below, the essence and significance of normative-legal acts shall be discussed in detail based on the domestic and foreign sources of law

Key words: Normative-legal act, Constitution, Law, Code, Oliy Majlis.

Normative legal act is one of the primary parts of source of law. The source of law is the origins of law from which particular positive laws derive their authority and coercive force, such as constitutions, treaties, statutes, usages, and customs¹. So, we can claim that normative legal act is within the scope of the subject of Jurisprudence. Because of the reason that social relationship among society, human beings and the state is regulated by normative legal acts.

After obtaining some brief information about the notion and significance of it, we can turn our consideration into the given case. Before analyzing the case we put some questions to solve the given problem and these questions can help us to provide a legal assessment of the situation based on to the Laws of the Republic of Uzbekistan and reach a fair verdict:

1. *What is a normative legal act itself?*
2. *What are the main criteria of it?*
3. *The features of normative legal acts?*

4. Types of normative legal acts?

The third article of The Law of the Republic of Uzbekistan "On Normative legal acts" highlights that, "The Normative-legal act is an official document, which is adopted in accordance with this Law, aimed at establishing, changing or terminating legal norms as general obligatory state regulations"². That is, we can interpret it as one of the basic sources of law adopted by a law-making organization within the scope of its competence and directed in the establishment, alteration and cancellation of some legal norms. Its precepts are usually general and aimed to regulate particular types of social relations. Also it has to be in a written form³.

First of all, it would be better to highlight the fact that the normative-legal acts have the following criteria:

- The normative-legal act is created by

² Law of the Republic of Uzbekistan on amendments and additions to the Law of Republic of Uzbekistan on "normative legal acts", 2012.

³ С. С. Алексеев. Теория государства и права: Учебник для вузов. М. 2001

1 <https://thelawdictionary.org/legislative-act>

the competent authorities of the state as a result of legal activity or nation-wide will such as referendum.

- They are reflected only in the norms of the law. Therefore, normative-legal acts should be distinguished from the individual legal instruments that are not part of the legal sources. The individual legal document is valid within the specific subjects of the law. It is intended for use once and is relevant to specific individuals and ends with the exercise of a specific right or obligation. This is an example of a pension assignment by a social welfare agency.

- Normative-legal acts shall be drawn up as an official state document. It has mandatory criteria: name (law, decree, decision); the name of the body that confirmed the document (parliament, precedent, government, local authority).

- Normative-legal acts are divided into sections, divisions and sub-items on certain structures – in codes, constitutions.

In terms of the main subjects of law-making process of the State normative legal acts can be divided into legislative acts (laws), documents of executive power (legal acts), Court's documents.

Thus, normative legal acts include the Constitution, other laws, as well as the system of legislation. Therefore nowadays in all civilized countries, normative legal acts are recognized as the principal, dominant form of the law, firstly, it provides the most accurate and complete reflection of the legal norms. Secondly, the normative-legal acts are flexible to be adapted to the constant upgrades of existing law⁴.

The normative-legal act contains the general rules of compulsory behavior and differs from other types of social norms with its following characteristics⁵:

- 1) it is accepted according to the procedure established by the legislation on behalf of the State;

- 2) is the product of the juridical creativity of the authorized entities;

- 3) establishes, amends (upgrade) or terminates compulsory rules for all;

- 4) implemented in a special procedure;

- 5) has a documented form (law, decree, decision, etc.);

- 6) aimed to regulate the certain social relations;

- 7) they contain the content of the legal provision, namely the rights and obligations of participants in legal proceedings;

- 8) In the event of non-fulfillment or breaking of the rules consolidated in the normative legal acts, there arise certain legal consequences, then State has to implement obligatory force.

The main form of law in the Republic of Uzbekistan is normative-legal acts. In this regard, *Article №5 of the Law of the Republic of Uzbekistan "On normative legal acts"* lists the following types of legal acts:

- 1) Constitution of the Republic of Uzbekistan;

- 2) Laws of the Republic of Uzbekistan;

- 3) Resolutions of the Chambers of Oliy Majlis of the Republic of Uzbekistan;

- 4) Presidential decrees of the Republic of Uzbekistan;

⁵ Исломов З.М. Давлат ва ҳуқуқ назарияси / Масъул муҳаррирлар: Ҳ.Раҳмонкулов, академик, ю.ф.д., проф., – Ҳ.Бобоев, ю.ф.д., проф. – Т.: Адолат, 2007. – 916 бет.

⁴ Поляков А. В., Тимошина Е. В. Общая теория права: Учебник. – СПб., 2005. – 472 с

5) Resolutions of the Cabinet of Ministers of the Republic of Uzbekistan;

6) Documents of ministries, state committees and departments;

7) Decisions of local authorities⁶.

Firstly, we would obtain some brief information about the notion of **The Constitution**, which is a set of laws representing the human rights and freedoms, as well as defining the social structure, the form of government and the state structure, the basis of the central and local authorities, their powers and relations. It is a supreme law that has prevailing legal power over all other normative legal acts. As mentioned in *the Article 16 of the Constitution of the Republic of Uzbekistan* “None of the provisions of the present Constitution may be interpreted in a way detrimental to the rights and interests of the Republic of Uzbekistan. None of laws or normative legal acts may run counter to the norms and principles of the Constitution”⁷.

A legal form in the system of normative-legal documents, which is considered the most reliable after the constitution in terms of its legal power and significance is **Constitutional laws**. The constitutional laws are adopted on the issues specified in the constitution. Constitutional law “On the basis of State Independence of the Republic of Uzbekistan” adopted on 31st of August, 1991 can be bright example for this type of Normative legal act. The adoption of constitutional laws may lead to changes and additions to the constitu-

tion also. The procedure for adopting constitutional laws differs from the adoption of existing laws. In particular, for the adoption of such law required two-thirds votes of absolute majority of MPs.

The Code is a systematic legal act that regulates a certain area of social relations, incorporating prior legal norms, where almost all the norms of the law are logically proportioned. The components of the Code (chapters, paragraphs, norms) are interrelated each other. The code differs from ordinary law by its perfection, elegance, and stability. At present, the Republic of Uzbekistan has already implemented a number of civil, civil-procedural, criminal, criminal-procedural, administrative, labor, economic-procedural, family, land, housing, tax, customs and other necessary codes.

The law is adopted by the supreme representative and legislative body of the state authority or directly by the will of people (for example, by referendum) and regulates the most important social relations. The law forms the basis of the State's legal system, and other state bodies have higher legal power over regulatory acts. The adoption of the law has a special law-making process. This process involves a number of stages, such as the legislative initiative, drafting the law, the stages of adoption and publication of the law.

According to *Article №94 of the Constitution of the Republic of Uzbekistan*, “**The President of the Republic of Uzbekistan** may issue decrees, resolutions and orders that shall be implemented in the whole territory on the basis of the Constitution and laws”⁸.

⁶ Law of the Republic of Uzbekistan on amendments and additions to the Law of Republic of Uzbekistan on “normative legal acts”, 2012.

⁷ The Constitution of the Republic of Uzbekistan

⁸ The Constitution of the Republic of Uzbekistan

The Cabinet of Ministers of the Republic of Uzbekistan issues normative legal acts in the form of resolutions in accordance with the Constitution and laws of the Republic of Uzbekistan, decisions of Oliy Majlis and the President of the Republic of Uzbekistan.

Ministries, state committees and agencies within the scope of their powers can issue normative legal acts in the form of orders and resolutions.

Normative and legal acts of ministries, state committees and departments are accepted on the basis of the Constitution and laws of the Republic of Uzbekistan, the decisions of Oliy Majlis of the Republic of Uzbekistan, the President of the Republic of Uzbekistan and the Cabinet of Ministers of the Republic of Uzbekistan.

In accordance with *Article №100 of the Constitution of the Republic of Uzbekistan*, **local authorities** have the right for:

“... issuing normative acts and its execution not contradicting the Constitution of the Republic of Uzbekistan and laws of the Republic of Uzbekistan”⁹. Within the scope of their competence, the local authorities shall adopt normative legal acts in the form of resolutions.

In The Republic of Uzbekistan, normative legal acts contribute a lot to regulating social relationships, providing social order in all spheres.

It can be concluded that, normative-

legal acts aim at cardinal improvement of the quality of the laws adopted in a particular country, non-repetition of disparities in legislation, reducing the number of references to other documents, to ensure that legal acts comply with the existing laws and the socio-economic, socio-political reforms needs.

References:

1. The Constitution of the Republic of Uzbekistan
2. The Law of the Republic of Uzbekistan “On Normative legal acts”
3. О нормативных правовых актах Кыргызской республики: Закон Республики Беларусь от 10 января 2000 г. № 361-З.
4. Исломов З.М. Давлат ва ҳуқуқ назарияси / Масъул муҳаррирлар: Ҳ.Раҳмонкулов, академик, ю.ф.д., проф., – Ҳ.Бобоев, ю.ф.д., проф. – Т.: Адолат, 2007. – 916 бет.
5. Поляков А. В., Тимошина Е. В. Общая теория права: Учебник. – СПб., 2005. – 472 с.
6. Davlat va huquq nazariyasi: Akademik litsey va kasb hunar kollejlari uchuno‘quv qo‘llanma/ X.T. Odilqoriyev, I.T. Tulteyev, M.I. Suvonqulov va boshq.; X.T. Odilqoriyevning umumiy tahriri ostida; O‘zbekiston Respublikasi Oliy va o‘rta maxsus ta’lim vazirligi, O‘rta maxsus, kasb-hunar ta’limi markazi. -T.:O‘zbekiston faylasuflari milliy jamiyati nashriyoti, 2010. – 336 b.
7. С.С. Алексеев. Теория государства и права: Учебник для вузов. М. 2001. с. 315

Web-sites

1. <http://lex.uz/>
2. <https://thelawdictionary.org/>

⁹ The Constitution of the Republic of Uzbekistan

THE SYSTEM OF MILITARY REFORMS IN BUKHARA AMIRAT BY AMIR NASRULLAKHAN

Abdullaev Akmal, Tashkulova Shahnoza

The third year students of the department History of the faculty History of National university named after Mirzo Ulugbek

Annotation: *This article is about the military reforms in Bukhara Amirat by Amir Nasrullakhan. He increased the power of Bukhara. He constituted the first regular army and artillerymen. He also strengthened the central government. He dismissed a lot of traitors in the country. He also called a lot of skilled masters from abroad in order to improve the country. However, he made some mistakes in his reforms.*

Keywords: central government, “Khani Shakhi”, reforms, administrative, sarkarda (commander), amiri lashkar (the ruler of soldiers), dodkhoh, kuranbegi, tuksabo, minboshi, supreme military titles, cannon artilleryman, regular army.

There are some kind of works about Amir Nasrullakhan and his ruling activity, who tried to strengthen central government and to unite local rulers to central government. Most works retell about Amir Nasrullakhan and his life only one side, his personality was written inattentively.

In spite of this, Amir Nasrullakhan conducted a lot of reforms in order to improve his country's social-economical life and to develop administrative ruling system and military system.

When ruler of Bukhara Amir Khaidar died on 6 th October, 1826 suddenly in Bukhara city, struggles for the government started for the government. There were seven boys and 8 daughters from passed ruler Amir Khaidar. Seventh ruler of Mangits dynasty, second son of Amir Khaydar Amir Nasrullakhan, who was called “Khani Shakhi” (Martyr ruler), was born in Bukhara city on 1 st of June, 1806. Prominent historian Akhmad Donish wrote about this in his “Tarixi saltanati Mangitiya”.

Amir Nasrullakhan ruled a government in Karshi in the ruling years of his father Amir Khaidar. When he was 21 his father was dead and intense struggles for the government started. Amir Nasrullakhan won at the battles with his brothers Amir Khusain and Amir Umarchan and came to the throne of Bukhara Amirat in April, 1827.

Historian Akhmad Donish wrote about Amir Nasrullakhan as following: “He was a calm, courageous and ingenious ruler. Anyone, who plotted in the country or anyone, who had intrigued to the rulers before punished by Amir Nasrullakhan”.

Amir Nasrullakhan ruled the country consulting with no one. He tried to accomplish the rules of Islamic religious law and not to permit any kind of unreliable affairs and did not listen to anyone's advice. In spite of this, Amir Nasrullakhan accomplished reforms in administrative, political and military domains. These reforms served to increase Bukhara

Amirate's military power. For instance, Bukhara Amirate's military status, as a result of military reforms in 1837.

In addition, he organized regular soldiers' army first time in history of Bukhara Amirat.

There were the most supreme military titles: sarkarda (commander), amiri lashkar (the ruler of soldiers), dodkhoh (the leader of army), and kuranbegi, tuksabo, minboshi were also supreme military titles. Minbosh had a right to rise a flag. Local governors ruled their own soldiers in their areas. Local governors' closest assistants were soldiers led by yas-ovulboshi. There were union leaders, such as ponsadboshi, yuzboshi (leader of 100 soldiers), ellikboshi (leader of 50 soldiers), unboshi (leader of 10 soldiers) and mirokhur in the army.

According to the titles, soldiers were given foods, money and clothes and forage for their horses in Bukhara Amirat. They were released from different taxes and obligation like other soldiers of other khanates.

In the ruling years of Amir Nasrullakhan the infantrymen were the base of the army and they consisted of some parts according to constitutive side. Overall 700 infantrymen were divided into 7 bands 100 infantrymen in each band. Every band was divided in 2 quarter bands, 4 rassads and 8 baras. Yuzbashi ruled 100 infantrymen, rassad was ruled by panjaboshi. Panjaboshi-hurd assisted him to lead the military unit. 10 infantrymen were ruled by "daxboshi".

In the periods of military conquest, the soldiers of the army were paid some

exact amount of money. In the highest point of military conquests irrespective of military titles and position, every soldier in the army got 1 gold coin, simple infantryman and cannon man 1 coin for three days, dabhoshi 1 coin for two days, karo-vulbegi 2 coin for one day, yuzbash got 4 coin for one day. Amir Nasrullakhan tried to pay daily needs for the regular soldiers for the first time. From 1856 main power of regular soldiers – infantrymen and artillerymen got salary in three months. According to some sources, simple soldier got 1 gold coin salary, dakhboshi got half gold coin salary.

In the second half of XIX century, 50 infantrymen: each part consisted of 800 people (overall 40000) and 250 people artillerymen organized. In addition, Abdusamad Tabriziy, Shohruxxon ibn Ibroximxon and other intelligent cannonmen from abroad and they taught how to prepare weapons and how to use them. For example, Abdusamad Tabriziy from Iran began to teach the army in European methods and organized special artillerymen army. Amir Nasrullakhan had his own special guards detachment, he constituted 200 people special English soldiers group.

Red jacket, white trousers were put into practice in Bukhara Amirat. Later each soldier of infantrymen was armed with guns with pike, swords and guns.

Amir Nasrullakhan build separate cannon room in order to make cannons and guns in Bukhara. In addition to this, he tried to keep his regular army in one place. Outside of Bukhara gate – in the middle of Uklan and Talipoch gates hous-

es was built for each infantrymen and artilleryman's family. In this way, in the suburb of Bukhara military men's special regular residence "Sarbozkhona", this consisted of 800 houses.

There are several traditions in Central Asia, in particular Bukhara. For instance, craftsmen, sellers walked behind the moving army are one of the traditions at that time. For example, bakers, who walked with the army, baked breads for the whole army. Shoemakers repaired every soldiers' shoes and boots. Blacksmiths made horse-shoes for horses.

Y.K. Meyendorf, who visited Bukhara in 20s of 19 th century wrote: "Every soldier was armed with wick gun, long pike and crooked sword, and some of them were armed short armor, iron military hat and shield, which was made from bulls' leather". However, P.I. Demezov, who visited Bukhara in 30s of 19 th century wrote: "Some soldiers wear armor, rarely wear iron military hat. Bukhara soldiers totally forgot how to shoot from bows".

We should tell one truth here that at the end of his ruling years Amir Nasrullakhan used to not to pay attention even powerful tribes rulers, humiliate them all the time. Some governors of the regions were dismissed even with slight mistakes, their properties were confiscated, instead of them

some hard-working people were appointed.

Bukhara soldiers had weapons, which were taken in the wars. For example, Persian cannon passed via Turkmens, cannon made by "Christian missionaries" in China, also falconets (little caliber cannons) which were called "Chinese".

According to some historic sources, Amir Nasrullakhan had 50 cannons with different calibers.

In conclusion, as result of military reforms by Amir Nasrullakhan, the power of Bukhara Amirat increased. In addition, Amir Nasrullakhan made some mistakes during these reforms. Namely he admitted a lot of foreigners in some positions, which irritated some local people. Persian slaves were brought into the country and this made shia people's grade increase. All of factors caused to weaken to the country.

The list of used literature:

1. K.K. Rajabov. Nasrullakhan. T.: ABU MATBUOT-KONSALT, 2011.– P. 4.
2. D. Ziyoeva. From the history of military in Uzbekistan. –T. Shark, 2012. –P.130
3. Azamat Ziyov. The history of Uzbek statehood. –T. Shark, 2000. –P.47
4. Sh. Vakhidov, R. Kholikova. From the history of Central Asian state ruling. –T.: Yangi asr avlodi, 2006. –p.33.
5. R.O. Otamuradova. Military officials, titles and their tasks in Bukhara Amirat. Diss... Urgench, 2015. –p.74.

CONCEPT AND FEATURES OF LAW

Fayzullayev Umidjon

Anotation: *The concept of law in social studies may not be the most fascinating subject, but, clearly, one of the most important products of social development.*

Key words: legal norms, law system, compulsory norms, legal institution

Law is a system for regulating social relations. Without this system, the state would be impossible as such. This is a set of obligatory rules of behavior in society. The legal system consists of sources of law and legal norms.

The most common modern signs of law:

- normativity (creating rules and laws);
- general binding (applies to all without exception);

- warranty (the state is the guarantor of the execution of the right);

- intellectual-volitional character (expresses the conscious will of people);

- formality (expressed in a certain official form);

- consistency (orderliness and internal consistency).

The rule of law, or the rule of law, is an obligatory rule of conduct that reflects the level of human rights and freedoms. The rule of law is one of the elements of the system of law. The simplest example of a legal rule is any law.

The structure of the rule of law:

1. Hypothesis. Reflects the condition and the addressee of the norm.

2. Disposition. Element, reflecting the rule of conduct.

3. Sanction. Measures of legal liability in case of an offense.

If a citizen (hypothesis) rob a bank (disposition), then he will go to jail (sanction).

The rule of law does not have a personal character, it is aimed at all people or at a particular group of people (pensioners, students), it is also designed for repeated use.

The source of the law is also an element of the law system. It represents the form in which the rule of law is expressed, its external form:

- legal act (laws, decrees, regulations, etc.);

- regulatory agreement (agreement – international or within one state);

- legal doctrine (scientific research and tract rights);

- legal practice (traditional, historically established legal norms; nowadays they are found, as a rule, in civil law);

- judicial precedent (has the power of the source of law in some countries, for example, the United States and the United Kingdom; is based on decisions made in a similar case earlier, thus this decision has legal force).

Legal norms have historically established connections with moral norms.

Various scholars point out the following most common signs of law:

1. Normativity (establishes the rules of conduct of a general nature);

2. General binding (the action applies to all, or to a wide range of subjects);

3. Warranted by the state (supported by measures of state coercion. This feature is also interpreted as the state-volitional nature of law. That is, law is a manifestation of the will of the state, because it determines the future behavior of an individual, organization, with its help, subjective interests and needs are realized various goals are achieved);

4. Intellectual-volitional character (the right expresses the will and consciousness of people);

5. Formal certainty (rules of law are expressed in official form);

6. Systematic (the right – it is internally consistent, ordered organism).

In the millennial history of jurisprudence, it was repeatedly stated that universal definitions should be avoided in questions of law, there is no consensus on the generally accepted definition of law in modern science.

The Encyclopaedic Dictionary of Brockhaus and Efron indicated:

The right is a set of rules (norms) determining the obligatory mutual relations of people in society; this definition of law indicates only the general outlines of its content; meanwhile, the question of the essence of law, its origin and fundamentals still remains one of the unsolved problems in science.

For positivists, the law is compulsory norms, which are established by the authorities, which are able to ensure their implementation. It is precisely the coerciveness of these norms, and not their particular content, that is the essential

feature of law in the opinion of the positivists.

From the position of positivists, law is a system of formally established, established or state-sanctioned, generally binding rules of conduct (rules of law) governing social relations, provided by the possibility of state coercion.

So, for example, the Marxist school speaks of the will of the ruling class elevated into law and, at the same time, of the body of law. According to this approach, law is a product of state activity, established by the government and protected by the force of state coercion, law and law (more precisely, law and its source, form) are essentially the same for positivists.

The legal system is called the totality of the system of law, legal consciousness and legal practice (law-realization). The concept of a legal system is often used to denote everything related to law in a particular country, to characterize the historical, legal and cultural differences of the rights of different states and peoples [42].

The legal system should not be confused with the legal system, which is only part of the legal system.

The system of law – a set of norms, institutions and branches of law in their relationship.

The system of law includes four components:

The branch of law is a set of legal norms regulating a qualitatively homogeneous group of social relations, it is characterized by the peculiarity of the subject and method of legal regulation (according

to these criteria, one branch of law is different from the other);

The sub-branch (sub-branch) of law is a combination of several similar legal institutions. For example, in the composition of civil law there are copyright, housing, patent law, in the structure of financial law there is a sub-branch of tax law;

Legal institute is a group of legal norms that regulate typical social relations and, by virtue of this, acquire relative independence and sustainability of functioning. Most often regulates a cer-

tain type of social relations, and this regulation is quite complete.

Sectoral legal institution – combines the norms within a particular industry, for example, the institutions of donation, inheritance in civil law, the institution of presidency in constitutional law, etc.

Interdisciplinary legal institution – it includes institutions that regulate social relations belonging to two or more branches of law, for example, the institute of ownership, legal responsibility, the institution of a contract, etc.

THE IMPACT OF GROSS DOMESTIC PRODUCT INDEX ON THE ECONOMY OF THE COUNTRY

Ibragimova Nargiza, Uktamov Madad

Anotation: *The basis of the reforms being implemented in the country is to improve the well-being of the people, development of the economy, employment of unemployed people.*

Key words: Gross domestic product, investment climate, export volumes

Economic science is aware that the level of development of the country in the market economy is determined by the Gross Domestic Product (GDP), Net Domestic Product (GDP), Gross National Income (GNI), Personal Income (SD) and export volumes. In a new interpretation of the National Accounting System adopted by the United Nations (UN) in 1993, the definition of the GNP was clarified.

Gross domestic product is the sum of total market prices of final goods and services produced by residents of the country for one year. Residents are residents of the Republic of Uzbekistan who live in Uzbekistan for 183 days. Not only embassies, military bases, but also the gross domestic product is an indication of the growth or decline of the country's economy over a period of time. In our country the main focus is on increasing the GDP and ensuring the sustainability of the economy. In this regard, from 2016 to 2018 the GDP in the country was as follows:

In 2016 the gross domestic product (GDP) was 170 trillion soums, in 2017 – 249.1 trillion soums. In 2018 the GDP amounted to 407.5145 trillion soums. This figure grew by 5.1% compared to last

year, and amounted to 12.35 million soums per capita. The growth rate was 3.3% more than last year.

According to the 1993 National Accounts System, there are three basic ways to calculate GDP.

The first method – the method of production;

Second method – method of expenditure;

The third method – the method of incomes.

The following conditions must be met to account for GDP.

1. To take into account market prices of goods and services created during the year regardless of whether or not they are sold;

2. Accounts in value terms of goods and services, for example: Soum, dollar, euro, ruble, ienas and other currencies;

Only the final goods and services are to be accounted for in YIM;

4. Failure to make revenues, such as transfer fees.

In the production process, GDP is defined as the sum of added value at various stages of final commodities and services production. The peculiarity of this method is that it does not take into account an odd value. It can be said that we take into

account each added value from the production of any raw material to the process of making it into ready-made product.

In order to increase the gross domestic product, a number of activities are being carried out in our country. In particular, new productions are being implemented by attracting more foreign investors. As a result, employment is ensured, cheap and high-quality products and services are provided to local markets, export potential is increasing.

The President of our country, Shavkat Mirziyoev, appealed to the Oliy Majlis on 28 December 2018 to further attract investors to our country. At the same time, the heads of each province and district have been tasked with bringing at least a \$ 1000000 investment to our country every month. The goal is to expand production, diversify existing assets, create new jobs, and create export-oriented products and services.

Greater introduction of investments into our country makes a great contribution to the further development of our

economy and our country. Today, a number of measures are being undertaken in our country to create a favorable investment climate for investors, ie free economic zones are being created and tax rates are lowered. This kind of privilege creates favorable conditions and opportunities for attraction of many foreign investors.

In summary, the higher the GDP indicator, the higher the country's economic rating. This will allow the country to broaden economic cooperation with world countries. When analyzing the country's economy, the GDP indicator plays a major role. Today in our country there are great updates in every field.

The fact that the year 2019 is called the Year of Active Investments and the Year of Social Development itself is a clear indication of the high level of investment attractiveness in our country. The majority of investments lead to high GDP growth. Our goal is to ensure that our people are prospering and prospering through the development of our country's economy.

FINANCIAL CRISIS FINDING AND SANCTUALIZATION AT THE ENTERPRISE

Huliiev N. B., Avdieiev O. D.

Students of Kharkiv National University of Radio Electronics

Key words: crisis, crisis management, classification of types of crises, causes of crises, consequences of crisis, crisis situation of enterprises, financial crisis, activity of enterprises, bankruptcy, sanation, mechanism of sanation.

The global crisis and the subsequent reform of the country's economic system have led to an increase in financially insolvent enterprises in the construction sector. The result is not only an increase in the losses of investors and shareholders, but also a reduction in output, a lack of proper quality of services and goods, and job cuts, which in general negatively affects the development of the country's economy.

The research of the crisis at the enterprises is devoted to the scientific works of such scholars as: Vasilenko VO, Skibitsky O. M., Marakhovska T.M., Slobodyanyuk A.V., Sudakova O.I., Kolysnyk MK, Ilchuk P.G., Vibliy P.I. and other scholars.

The purpose of the study is to generalize the classification of factors that negatively affect the activity of the enterprise, and the analysis of sanation possibilities of enterprises in the modern period.

In contemporary scientific literature, controversy continues to determine the nature and nature of crises in the development of the socio-economic system. In the past, there were even such theoretical concepts that substantiated the impossibility of crises under socialism, and the

existing problems of ensuring sustainable development were explained only by the "difficulties of growth".

In the modern sense, the crisis (from the Greek krisis – exit, end, trial and above just punishment) – is the extreme exacerbation of contradictions in the socio-economic system, which threatens its viability in the environment. Stable situation and crisis are constant antagonisms in the development of any system, while the purifying force of the crisis requires a system not less than a stable existence. There are the following types of crises according to the relevant features of their classification:

- on the scale of manifestation: general crises – covering the entire socio-economic system, and local – cover only part of it;

- on the problem: macro- and micro-crisis. Macro-crisis – large-scale problems and volumes, microcrisis – cover only a particular problem, or a small group of them (microcrystallisation can cause a chain reaction, spread to the whole system and lead to a macroecase);

- by reason of occurrence: natural, social and environmental crises;

– according to the structure of relations in the socio-economic system and the differentiation of the problems of its development, separate groups of economic, social, organizational, psychological, technological and other crises are distinguished. Crises can also be predictable (logical) and unexpected.

External causes of crises are associated with trends and strategies of macroeconomic development, or even the development of the world economy, competition, political situation in the country. Internal – with the risk of marketing strategies, internal conflicts, deficiencies in the organization of production, imperfect management, innovation and investment policy. At the micro level, the crisis may be associated with a reduction or capture of competitors in the strategic zone of management.

At the macro level, crises often arise as a result of the gap between production and consumption of goods. Marx most deeply and in detail revealed this problem, substantiating the inevitability of crises in the conditions of elemental and anarchy of production. As for the factors that cause macroeconomic crises, the initial decline in aggregate demand and, consequently, the decline in production, falling employment, decreasing incomes, reducing costs, etc.

If the company identifies a crisis situation, it is intended to introduce sanitation measures in order to prevent bankruptcy.

In the Law “On Restoration of the Debtor’s Solvency or Recognition as a Bankrupt” distinguish the notion of “sanation” and “pre-trial sanation”. “Sana-

tion – a system of measures taken in the course of proceedings in bankruptcy in order to prevent the bankruptcy of the bankruptcy and its liquidation, as well as the satisfaction of all or part of the claims of creditors through lending, enterprise restructuring, debt and capital, and / or the change of organizational and legal and the production structure of the debtor “. Types of remedial measures:

Financial and economic – reflect the financial relations that arise in the process of mobilizing and using the internal and external financial sources for the improvement of enterprises. The purpose of financial sanation is to cover current losses and eliminate the causes of their occurrence; reduction of all types of debt.

Production-technical – related, first of all, with the modernization and updating of production assets, reducing downtime.

Organizational and legal – aimed at improving the organizational structure of the enterprise, organizational and legal forms of business; improving the quality of management.

Social rehabilitation measures – since the rehabilitation of the enterprise is associated, as a rule, with the reduction of unnecessary personnel. The following measures may be envisaged: the creation and funding of a retraining system; search and offer of alternative jobs.

In practice, the concept of “restructuring” is often identified with reorganization. The restructuring of an entity is the organization of economic, legal, production and technical measures aimed at changing its structure, management system, forms of ownership, organizational

and legal forms that are capable of restoring profitability, competitiveness and production efficiency.

The sanation mechanism is a subordinate system of sanation levers, which covers the process of restoration of the enterprise activity in the complex, from the moment of the crisis definition to the implementation of the sanation procedure, the use of which will facilitate the effective improvement of the enterprise. The basic principles of forming a mechanism for the reorganization of the enterprise are determined by the scholars, as: the priority of the sanation procedure in the course of the bankruptcy case; rehabilitation measures in bankruptcy are used in reverse absolute insolvency, the purpose of sanation is to remove or prevent the threat of bankruptcy, ensuring the most effective use of the potential, adaptation to new conditions.

In today's conditions of actuality is the

study of crisis situations: their emergence, factors of influence, the probability of occurrence and further development. When identifying signs of a crisis, the management of an enterprise should immediately implement sanitation measures to prevent bankruptcy.

Bibliography

1. Detection of the financial crisis: [Electronic resource]. – Mode of access: http://www.market-inf.ru/journals/2017/7_2017_eng.25.pdf.
2. Economic theory: political economy: under the arm. / [ed. V.D. Bazilevich]. – [7th form., Vers. and processing.]. – K.: Knowledge-Press, 2008. – 719 p.
3. Ponomarenko V.C. Mechanism of rehabilitation management of an enterprise: principles of formation and models of realization: monograph / Ponomarenko V. S., Raivnev O. V., Stepurina S. O. – Kh.: VD "INZHEK", 2009. – 304 p.
4. Reconstruction and restructuring of enterprises: [Electronic resource]. – Access mode: <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/metoder/90/20.pdf>.

ПРОФЕСІЙНА ОРІЄНТАЦІЯ МОЛОДІ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

М'якота І. М.

Інститут підготовки кадрів
Державної служби зайнятості України

Ключові слова

Професійна орієнтація, управління професійною орієнтацією, євроінтеграційні процеси, соціальний діалог, центр професійної орієнтації молоді.

Keywords

Professional orientation, professional orientation management, euro-integration processes, social dialogue, center for professional orientation of youth.

Актуальність теми зумовлена необхідністю пошуку шляхів удосконалення профорієнтаційної роботи з молоддю в Україні в умовах глобалізаційних та євроінтеграційних процесів. Інтеграція нашої країни у європейський простір, динамічний розвиток ринкової економіки, який спричиняє швидку зміну світу професій, ставлять нові якісні вимоги до фахівців усіх спеціальностей, тому вивчення і запозичення прогресивних ідей та досвіду професійної орієнтації інших країн має важливе значення.

Шляхи розв'язання профорієнтаційних завдань в Україні визначено у Національній доктрині розвитку освіти (2002), законах України «Про освіту» (2017), «Про зайнятість населення» (2013), Концепції державної системи професійної орієнтації населення (2008) та інших нормативно-правових документах [3].

Проте високий рівень безробіття серед молоді і плінність кадрів, велика кількість людей, незадоволених своєю професією, відсутність у загальноосвітніх навчальних закладах навчально-методичного забезпечення з професійної орієнтації свідчать, що питання вибору професії не може вважатися розв'язаним.

Свідченням актуальності проблеми професійної орієнтації молоді в різні періоди розвитку держави є незмінний інтерес науковців, які вивчали різні її аспекти. Так, соціально-педагогічним передумовам професійного самовизначення молоді присвятили праці В. Єндальцев, І. Назімов, В. Савченко, М. Тітма, Г. Чередниченко, З. Шубкін тощо.

Психолого-педагогічні основи підготовки молоді до вибору професії аналізували Г. Бас, Ю. Гільбух, О. Голломшток, М. Захаров, В. Кавецький, Є. Клімов, Г. Костюк, Є. Павлютенков, К. Платонов, Л. Потапюк, К. Сазонов,

В. Синявський, І. Уличний, Б. Федоршин, С. Чистякова, М. Янцур тощо.

Проблему професійного вибору підростаючим поколінням в її історичному аспекті досліджували В. Аванесов, А. Вихрущ тощо.

Про успішність професійного самовизначення можна говорити тільки в тому випадку, якщо людина буде враховувати всі три фактори – свої професійні бажання (хочу), особисті психофізіологічні можливості (можу) і потреби кадрового ринку праці того регіону, де людина проживає (треба) [5].

Тільки при правильному розумінні співвідношення й значимості цих компонентів професійного самовизначення можлива науково обгрунтована організація стрункої системи профорієнтаційної роботи.

Під профорієнтаційною роботою варто розуміти спеціально організовану, керовану діяльність різних державних, приватних і громадських організацій та підприємств, робота яких спрямована на оптимізацію професійного й соціального самовизначення людини з урахуванням більш повного поєднання інтересів суспільства й особистості [4].

Проведений аналіз функціонування національного ринку праці за останні роки дає підстави стверджувати про необхідність сформулювати пріоритетні напрямки реформування ринку праці. Важливе місце в даному переліку напрямків реформування ринку праці має займати розробка регіональних програм профорієнтації,

що будуть спрямовані на розвиток ринку праці регіону та України в цілому [2].

Професійна орієнтація – це складний комплекс психологічних, медичних, фізіологічних та педагогічних складових елементів як особистості, так і заходів, здійснюваних профільними службами. Актуальним завданням сьогодення є підняття рейтингу та популяризації профорієнтації на найвищий щабель тактичного і стратегічного планування, а також підвищення значимості профорієнтаційної роботи як одного з дієвих інструментів державного регулювання молодіжного ринку праці в Україні.

Держава – це не тільки і не стільки особливий апарат управління суспільством, скільки організація, яка інтегрує соціально диференційоване суспільство для збереження його існування та забезпечення найкращого подальшого розвитку. У цьому аспекті соціально орієнтована держава має вдаватися до соціального діалогу для того, щоб спрямовувати інших суб'єктів ринку праці до встановлення оптимального балансу інтересів у сфері зайнятості.

Завдяки соціальному діалогу у сфері зайнятості держава, разом із працівниками та роботодавцями, шляхом проведення процедур інформування, консультування, колективних переговорів зможе виробити цілий комплекс узгоджених позицій щодо перспектив покращення дійсного стану і подальшого розвитку механізмів сприяння та забезпечення зайнятості населення.

Соціальний діалог у сфері зайнятості – це форма реалізації державної соціальної політики у сфері зайнятості населення на договірній основі за участю працівників, роботодавців та уряду у процесі прийняття рішень щодо сприяння та забезпечення зайнятості населення [1].

Дотримуючись європейського вибору у сфері соціально-економічної політики, Уряд України послідовно забезпечує створення умов для розвитку трудового потенціалу нації.

Прийняття постанови Кабінету Міністрів України від 21.01.2009 № 28 «Про утворення Ради з питань професійної орієнтації населення» (далі – Рада) стало серйозним кроком у розбудові державної системи професійної орієнтації населення.

Вперше в Україні при КМУ створено такий консультативно-дорадчий орган, який має забезпечити взаємодію та координацію зусиль центральних органів виконавчої влади та сторін соціального діалогу у проведенні профорієнтаційної роботи на всіх рівнях, починаючи із загальнодержавного.

За результатами дослідження механізму державного регулювання професійної орієнтації молоді на ринку праці України нами запропоновано

розробку регіональних програм профорієнтації; доведено необхідність роботи Ради з питань професійної орієнтації населення; розроблено модель формування профорієнтаційної діяльності з молоддю на базі Центру професійної орієнтації молоді. Створення таких Центрів забезпечить молодь якісними та адресними профорієнтаційними послугами, а для держави стане важливим аспектом формування економічної та кадрової політики [2].

Література:

1. Баріхашвілі І. І. Психологічні основи профорієнтації і професійного самовизначення / І. І. Баріхашвілі, М. П. Ворона, І. М. Старіков. – Миколаїв: Атол. – 2006. – 224 с.
2. Державна служба статистики України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
3. Професійна орієнтація в документах: збірник нормативних, інструктивних та методичних матеріалів з питань професійної орієнтації незайнятого населення та інших категорій громадян / [уклад. Л. Г. Авдеев, Н. В. Ортікова]. – К.: ІПК ДСЗУ, 2013. – 142 с.
4. Пряхнікова Є. Ю. Профорієнтація / Є. Ю. Пряхнікова, Н. С. Пряхніков. – М.: Академія, 2013. – 496 с.
5. Штифурак В. С. Профорієнтаційна діяльність: теорія та практика: навчальний посібник / В. С. Штифурак, Г. В. Коліжук, І. М. Мельник; заг. ред. В. С. Штифурака. – Вінниця, ТОВ «Ландо ЛТД», 2013. – 418 с.

УДОСКОНАЛЕННЯ ТОВАРНОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА ЗАСОБАМИ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Марусей Т.В.,

к.е.н., доцент кафедри інформаційних технологій Подільського державного аграрно-технічного університету, м. Кам'янець-Подільський

Нісходовська О.Ю.,

к.е.н., асистент кафедри економіки, підприємництва, торгівлі та біржової діяльності Подільського державного аграрно-технічного університету, м. Кам'янець-Подільський

Білик Т.Л.,

к.е.н., асистент кафедри економіки, підприємництва, торгівлі та біржової діяльності Подільського державного аграрно-технічного університету, м. Кам'янець-Подільський

Ключові слова: маркетинг, товарна політика, інформаційні технології, ABC-аналіз, асортимент продукції, діаграма Парето.

Keywords: marketing, commodity policy, information technology, ABC analysis, product range, Pareto chart.

Сьогодні в Україні спостерігається складний період розвитку для підприємницької діяльності. Це пов'язано з багатьма причинами: світова економічна криза, наслідки військових дій на території країни, нестабільне законодавство, повільне проведення реформ різних галузей та інше. Такі глобальні процеси спонукають підприємства все частіше звертати увагу на інноваційні технології у загальному плані та на новітні маркетингові інструменти. За таких умов все більшої популярності набувають інструменти, що дозволяють оптимізувати маркетингові процеси підприємства, що у свою чергу підвищує конкурентоспроможність підприємства на ринку.

Ідея вирішення проблеми ефективного управління підприємством через

застосування механізмів ABC-аналізу зародилася більше, ніж сто років тому. Проте, сьогодні дану методику продовжують застосовувати, незважаючи на її спрощений характер, а за рахунок розвитку сучасних комп'ютерних технологій створюються все більше програм для проведення аналізу товарного асортименту.

Поступове насичення ринку продукцією сільського господарства потребує чіткого планування асортименту підприємства з урахуванням потреб споживачів. Структура виробленої та реалізованої продукції істотно впливає на результати господарювання і є важливим елементом комплексу маркетингу. Тому особливо актуальним питанням є систематизація інформації та аналіз ринкового середовища щодо

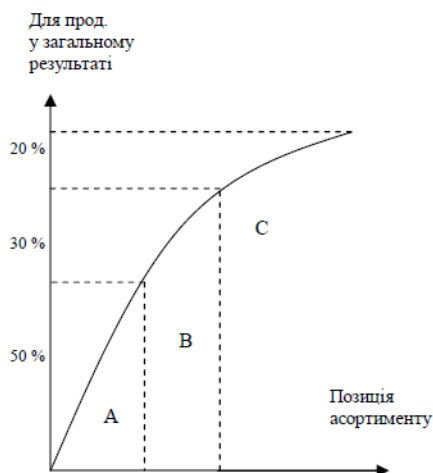

Рис. 1. ABC-аналіз[3]

обсягів реалізації продукції в регіоні за допомогою ABC-аналізу, який дасть змогу проранжувати пріоритетні позиції сільськогосподарської продукції та виділити ті, які найбільше формують фінансовий результат.

Сучасний ABC-аналіз – це метод, який дозволяє здійснити класифікацію всієї продукції за рівнем важливості з точки зору обсягів або доходів від реалізації. Його сутність полягає у формуванні трьох класів продукції, які відрізняються своєю важливістю та внеском в дохід підприємства. Тобто, для будь-якого підприємства важливою є товарна продукція класу А, 20% якої забезпечує 80% загального доходу від реалізації. При цьому продукція цієї групи завжди повинна знаходитися на складі, а обсяги її реалізації мають бути максимальними. В той же час 15% доходів підприємство одержує за рахунок продажу 30% продукції класу В (проміжної продукції) та 5% доходів за

рахунок продажу 50% продукції класу С (побічна продукція), що повністю відображає правило Парето.

Є. Голубков зазначає, що продукції класу А необхідно приділяти особливу увагу та постійно проводити щоденний її моніторинг. Що стосується продукції класу В та С, то кожного дня проводити аналіз недоцільно [2]. Загальний алгоритм проведення ABC-аналізу наступний: 1) визначитися з об'єктами аналізу; 2) визначити параметри, за яким буде проводитися аналіз об'єкта; 3) сортування параметра в порядку зменшення значення параметра; 4) визначення груп А, В та С.

Для визначення оптимального товарного асортименту, розглянемо метод ABC-аналізу, за допомогою якого визначають оптимальну структуру асортименту (рис. 1.)

Аналізуючи товарний асортимент стає очевидним, що у досліджуваному підприємстві він є не широким. Тому, з метою оптимізації товарного асортименту, доцільним є проведення ABC-аналізу, розрахунок якого представлено в табл. 1.

Проведене дослідження, на основі ABC-аналізу (табл. 1) дало змогу зробити наступні висновки: до переліку сільськогосподарської продукції, частка якої займає найвагоміше місце в структурі доходу слід віднести такі: птиця та соя. Проміжною продукцією є зернові та зернобобові, а також ріпак озимий. В свою чергу, всі останні види товарної продукції на підприємстві займають не надто вагомі позиції та приносять найменші доходи. Враховуючи

Таблиця 1
АВС-аналіз товарного асортименту сільськогосподарської продукції ФГ «Подільська марка» за 2012-2016 р.р.

Найменування продукції	Дохід (виручка) від реалізації, тис. грн.					Дохід від реалізації за 5 років, тис. грн.	Частка в загальному обсязі, %	Частка в загальному обсязі з накопичувальним підсумком, %	Клас
	2012	2013	2014	2015	2016				
Птиця	16427,9	24405,6	18514,6	15892,3	16931,7	92172,1	43,71%	43,710%	A
Соя	5892,6	6852,8	17519,0	16744,0	5542,3	52550,7	24,92%	68,633%	A
Зернові та зернобобові	3452,9	2029,1	4110,3	8399,8	14599,1	32591,2	15,46%	84,090%	B
Ріпак озимий	1315,7	2573,2	4820,6	7543,1	4377,5	20630,1	9,78%	93,874%	B
Соняшник	x	123,8	1119,0	2235,9	4618,6	8097,3	3,84%	97,714%	C
Молоко	x	x	x	x	3696,6	3696,6	1,75%	99,467%	C
Велика рогата худоба	x	x	x	25,9	1088,8	1114,7	0,53%	99,996%	C
Всього с.г продукції	27089,1	35984,5	46083,5	50841	50854,6	210852,7	100%		

Джерело: Розраховано автором на основі даних річних звітів підприємства[7]

	A	B	C	D	E
1	ABC-аналіз товарного асортименту сільськогосподарської продукції ФГ «Подільська марка» засобами MS Excel				
2	Найменування продукції	Дохід від реалізації за 5 років, тис. грн.	Частка в загальному обсязі, %	Частка в загальному обсязі з накопичувальним підсумком, %	Клас
3	Птиця	92172,1	43,71%	43,710%	A
4	Соя	52550,7	24,92%	68,633%	A
5	Зернові та зернобобові	32591,2	15,46%	84,090%	B
6	Ріпак озимий	20630,1	9,78%	93,874%	B
7	Соняшник	8097,3	3,84%	97,714%	C
8	Молоко	3696,6	1,75%	99,467%	C
9	Велика рогата худоба	1114,7	0,53%	99,996%	C
10	Всього с.г продукції	210852,7	100%		

Рис. 2. ABC-аналіз товарного асортименту сільськогосподарської продукції ФГ «Подільська марка» засобами MS Excel [7]

складність здійснення сільськогосподарського виробництва, управління підприємства отримані економічні розрахунки, в тому числі і результати ABC-аналізу, повинні завжди пов'язувати із фактичними агротехнічними умовами.

Для порівняння проведемо ABC-аналіз товарного асортименту сільськогосподарської продукції ФГ «Подільська марка» за 2012-2016 р.р.). Виділимо A, B, C групи сільськогосподарської продукції ФГ «Подільська марка» засобами MS Excel.(Рис. 2)

Визначено, що використання інструментарію MS Excel значно зменшує затрати праці на організацію та проведення розрахунків, які також проводяться автоматично.

Таким чином, проведення ABC-аналізу в сільськогосподарських підприємствах України перш за все є не додатковими витратами на управління товарною продукцією, а перспективною можливістю покращення їх збутової діяльності. Якщо проводити дослідження регулярно (щомісячно, щокварталу), то можна розробити власну стратегію для переведення малорентабельних видів продукції з класу C до класу B. Це можливо за рахунок покращення якості продукції, в тому числі засобами раціональних сівозмін, перегляду цінової політики тощо. Виходячи з даних, одержаних у ході ABC-аналізу можна робити висновки щодо можливих напрямків зміни асортиментної та маркетингової політики підприємства.

Для успішної діяльності підприємства необхідно постійно відстежувати динаміку основних показників за товарними групами та мобільно реагувати на зміни всередині діючого ринку.

Список використаних джерел

1. Біленький О. Ю. Вдосконалення системи управління асортиментом продукції: напрями та результативність. Вісник ОНУ імені І. І. Мечникова. 2013. Т. 18. Вип. 1/1. С. 31-37.
2. Голубков Е. П. ABC- и XYZ-анализ: проведение и оценка результативности. Маркетинг в России и за рубежом. – 2010. – № 3. – С. 12 – 23.
3. Зернюк О.В., Гонтар А.П. Аналіз ефективності асортименту хлібзаводу. URL: http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2012_3_1/186-190.pdf
4. Корабахіна А.Ю. Особливості застосування ABC-аналізу у процесі формування товарного асортименту сільськогосподарської продукції. URL: [http://base.dnsgb.com.ua/files/journal/Visnyk-agrarnoi-naukyPrychornomorja/VANP2014/VANP-2014-3\(80\)-t2/VANP-2014-3\(80\)-t2_75-82.pdf](http://base.dnsgb.com.ua/files/journal/Visnyk-agrarnoi-naukyPrychornomorja/VANP2014/VANP-2014-3(80)-t2/VANP-2014-3(80)-t2_75-82.pdf)
5. Леонтьева І.О. Використання авс-аналізу при плануванні виробництва продукції. URL: https://www.researchgate.net/publication/276317567_VIKORISTANNA_AVIS_-_ANALIZU_PRI_PLANUVANNI_VIROBNICTVA_PRODUKCII.
6. Мосійчук І. В. Особливості управління маркетинговою діяльністю підприємств в Україні. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/25081/1/selection.pdf>
7. Статистична і фінансова звітність ФГ «Подільська марка» за 2012-2016 рр.
8. Страпчук С. І. Використання авс-xyz-аналізу в дослідженнях ефективності маркетингової товарної політики сільськогосподарських підприємств. Науковий вісник НЛТУ України. 2012. Вип. 22.11. С. 369 – 375.

ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ ЦИФРОВОГО АУДИТА И ФИНАНСОВОЙ ОТЧЕТНОСТИ

Абенова М.Х.,

Доцент вуза

Казахская Академия труда и социальных отношений

***Аннотация.** Быстрые изменения в технологии являются реальностью современной бизнес-среды. Эти изменения не только влияют на ведение бизнеса, но и создают новые проблемы для аудиторов. Благодаря технологии процедуры аудита, такие как банковские подтверждения, аналитические процедуры и тестирование записей в журнале, не должны выполняться местными аудиторскими группами.*

Ключевые слова: зарубежный опыт, аудит, цифровизация, технологии, подходы, проверка, отчетность

В официальном документе рекомендуется использовать технологию для достижения более высокого уровня гарантии при более низких затратах, но более выгодным будет достижение более высокого уровня гарантии при аналогичных затратах, что приведет к повышению качества аудита для клиентов и инвесторов и снижение аудиторского риска и ответственности.

Технология позволяет осуществлять постоянный или более частый мониторинг транзакций внешними аудиторами. Аудиторы могут извлечь выгоду из возможности распределять аудиторскую работу в течение всего года, а не только в «напряженный сезон», выявляя потенциальные проблемы ранее и имея возможность изменять планы аудита в ответ. Компании могут извлечь выгоду из улучшения качества аудита и обслуживания кли-

ентов. Непрерывная отчетность и доступность финансовой информации через Интернет заменяет периодическую публикацию финансовой отчетности, что может привести к необходимости постоянного аудита, говорится в официальном документе.

В настоящее время существует широкий спектр цифровых инструментов, помогающих проходить аудит. Инструменты управления аудитом развиваются для решения проблем, связанных с нарушением цифровых технологий:

Задачи, стоящие перед внутренними аудиторами, включают понимание новых и появляющихся технологий и поиск правильных цифровых инструментов для обработки результатов, управляемых системой.

Управление аудитом на платформе цифровых инструментов предлагает упорядоченную отчетность и интегри-

рованный совместный подход к проведению аудита.

Веб-семинар по управлению аудитом, демонстрирует гибкий подход, необходимый для аудиторских команд.

Цель аудита – предоставить разумную, но не абсолютную гарантию того, что финансовая отчетность не содержит существенных искажений. Аудитор использует профессиональное суждение при определении того, является ли величина искажения или искажений достаточной для того, чтобы быть существенной для пользователей финансовой отчетности, то есть, может ли она повлиять на экономические решения пользователей. Практически говоря, аудитор не может проверить каждую транзакцию, но он или она проведет более обширное тестирование в областях, которые представляют больший риск существенного искажения.

Перед организациями стоит задача инвестировать в новые и более простые технологии, чтобы помочь им лучше консолидировать информацию и управлять рисками [1].

Поскольку скорость и масштабы изменений продолжают увеличиваться, функции аудита в равной степени связаны с:

Понимать новые и появляющиеся технологии.

Откройте для себя инновационные способы привлечения бизнеса.

Внедрить подходящие инструменты цифрового аудита, чтобы легко интерпретировать, обрабатывать и по-

вторно выполнять результаты, управляемые системой.

Проверенная финансовая отчетность включает в себя те же раскрытия, что и проверенные финансовые отчеты. Финансовый аудит в будущем может быть дешевле, проще и потребовать меньше времени для публичных компаний. Достижения в технологии аудита сократили время, необходимое для подготовки к аудиту и выполнения определенных этапов аудита. В конечном итоге общее время, необходимое для завершения аудита, может сократиться, а также, возможно, и стоимость.

Продукты, которые упрощают связь с клиентами публичной компании, являются частью этих усилий.

Эти продукты включают красочные цифровые информационные панели, которые позволяют компаниям и аудиторам отслеживать ход аудита. Уведомления по электронной почте предоставляют обновления или напоминания. Другие цифровые платформы дают клиентам аудита возможность загружать данные, документы и файлы или отвечать на запросы аудиторов.

Инструмент искусственного интеллекта, который еще не используется для клиентов, будет сканировать главные книги, выискивая аномалии или выбросы, которые могут потребовать дополнительного тестирования.

Список литературы

1. A nimble approach to audit management [интернетный ресурс] www.eastcoast-catalyst.com

OLIGOPOLY

Volohovsky V. E.

Student Kharkiv National University of Radio Electronics

Keywords: oligopoly, microeconomics, market, price war, Cournot model, Bertrand model, cartel model.

Oligopoly is a type of market structure of imperfect competition dominated by an extremely small number of firms.

When there are a small number of firms on the market, they are called oligopolies. The products that oligopoly supplies to the market are identical to those of competitors, or have a differentiation. At the same time, price competition is very rarely manifested in oligopolistic markets. Profit opportunities for firms see in the development of non-price competition. As a rule, entry into the oligopolistic market of new firms is very difficult. Barriers are either legal restrictions or the need for large, up-front capital. Therefore, as an example of oligopoly is big business.

Of particular importance of the functioning of oligopolies is their awareness of the market. Given the ability of competitors to expand production, each company fears ill-considered actions that reduce its market share. Therefore, awareness and is among the mandatory conditions for existence. The behavior of each company in the market has a well-founded logic of actions and is therefore called strategic.

Strategies for the behavior of oligopolies are divided into 2 groups:

- coordination of actions of firms with competitors;

- lack of coherence.

Oligopoly models

Oligopolies can be represented by different models:

1. Cartel model – collusion of the company with competitors about the price of production, the volume of products. Collusion makes it possible to strengthen the power of each of the firms and to use the possibilities of obtaining economic profit in such a way that the monopoly would receive it if the market were monopoly. Such a conspiracy in the economy is called a cartel. In the antitrust laws of most countries, collusion is prohibited; therefore, in practice, cartels are either international or secret.

2. Model of leadership in prices (volume) – among the totality of firms one stands out, which becomes the leader in the market. The leader is the first to make changes in price or volume of production. In this case, the remaining firms repeat the actions of the leader. As a result, there is a consistency of common actions. The leader should be most informed about the dynamics of demand for products in the industry, as well as about the capabilities of competitors.

3. The Cournot model – the behavior of firms is based on a comparison of an

independent forecast of market changes. Each company calculates the actions of competitors and chooses the volume of production and price, which stabilizes its position in the market. If the initial calculations are wrong, the company adjusts the selected parameters. After a certain period of time, the shares of each company in the market stabilize and do not change in the future.

4. Bertrand model (model of price war) – each company wants to become even larger and ideally capture the entire market. To compel competitors to leave, one of the firms begins to reduce the price. Other firms, in order not to lose their share, are forced to do the same. The price war continues until one firm remains on the market. The rest are closed.

Price policy

The price policy of an oligopolistic company plays a huge role in its life. As a rule, it is not profitable for a firm to raise prices for its goods and services, since it is likely that other firms will not follow the first one, and consumers will move on to the rival company. If a firm lowers the prices of its products, in order not to lose customers, competitors usually follow the lower price of the company, while also reducing the prices of the products they offer: there is a “race for the leader”. Thus, so-called price wars often occur between oligopolists.

The price war is a series of consecutive price reductions for goods or services caused by intense market competition.

In most cases, price wars harm the

participating companies, as they cause a decrease in marginal profits, which may raise the question of leaving the company. If a competitor leaves the market, the monopoly supplier can again raise the price, and even higher than those before the start of the price war, which has a negative effect on customers.

Price stability

A feature of oligopoly is their high excess capacity, which allows, if necessary, to significantly increase the volume of production. Therefore, before changing prices and tariffs, each company analyzes the possible actions of competitors. In oligopolistic markets, price stability is most often observed.

Consider a situation where one of the firms decides to change the price:

- if the company decides to reduce the price and increase the demand for products, then a competing company will do the same in order not to lose its market share. Therefore, the increase in demand will be small, and the demand will be characterized by low elasticity;

- if the company will begin to increase the price, then competitors will not change their price, hoping thereby to get additional buyers. As a result, as the price increases, the firm will face a large reduction in demand. This suggests that it will be elastic.

Oligopoly rarely changes the price of its products and the volume of its production. The change occurs only in the case of significant changes associated with a sharp increase in prices for resources, a significant increase in taxes.

Advantages and disadvantages

The advantages of oligopoly are as follows:

- active financing of research and development activities;
- acute non-price competition leads to increased differentiation in the market;
- realizes much more directions than a monopoly.

Disadvantages include the following features:

- using the possibility of collusion, oligopoly can behave like a pure monopolist;
- oligopolies may not achieve a positive effect of scale, due to the fact that they are smaller than monopolies;
- oligopolies are forced to engage in non-price competition, which increases costs;
- oligopolies are less subject to regulation due to constant interaction with other firms;
- sometimes firms do not seek to realize their full potential, offsetting higher costs with higher prices.

Thus, we can conclude that oligopoly does not allow creating perfect competition and have a number of shortcomings that lead to an increase in prices for goods and services, and sometimes to a decrease in supply. Despite this, oligopoly has certain advantages, for example, stimulating research and development and increasing the diversity of products and services on the market. However, if oligopolies are not controlled, this can lead to the establishment of a monopoly or the creation of illegal cartels, which entails a significant increase in prices for goods and services, deterioration in quality and a decrease in the diversity of products on the market.

References:

1. Bayer, R. C. Intertemporal price discrimination and competition. *Journal of economic behavior & organization*, 73(2), 273-293.
2. Kreps, D.: *A Course in Microeconomic Theory*. Princeton 1990. 326p.
3. Melvin & Boyes. *Microeconomics* 5th ed. Houghton Mifflin 2002. 267p.

ОСНОВНІ АСПЕКТИ МОНІТОРИНГУ ЗЕМЕЛЬ

Лобач М.С.,

магістрантка

Щепак В. В.,

кандидат технічних наук, доцент

Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка

Ключові слова: управління, моніторинг земель, землекористування, земельні відносини.

Keywords: management, land monitoring, land tenure, land relations.

Зміни в землекористуванні є широко поширеним і пришвидшувальним процесом, головним чином зумовленим природними явищами та антропогенною діяльністю, що зумовлює необхідність постійного ведення моніторингу земель. Землекористування впливає на земельний покрив, а зміни в земельному покриві в свою чергу впливають на використання земель.

У наукових роботах Шарого Г. І. розглядається парадигма державного землепорядкування в Україні [1, 8]. Гоголь Т. В. розглядає концепцію управління землекористуванням, як нову парадигму, що формує інноваційні підходи використання земель, як ресурсу господарської діяльності [2, 180].

Третяк В. М. звертає увагу на основний фактор підвищення економічної ефективності використання сільськогосподарських земель – збалансоване землекористування [3, 27].

Горлачук В.В., зокрема, наголошує на необхідності впровадження механізму управління земельними ресурсами не шляхом адміністративного тиску, а че-

рез економіко-правові та економічні важелі. Необхідне створення таких умов, за яких господарчим суб'єктам стало б вигідним ефективно використовувати землі, не виходячи за межі правового поля, для збереження та відтворення екологічного балансу довкілля [4].

Науковці звертають увагу на інституційне забезпечення розвитку земельних відносин в аграрному секторі України [5, 525].

Сохнич А.Я. зазначає, що багаторічне намагання землекористувачів одержати максимум продукції за мінімуму затрат на землеохорону, збільшення техногенних навантажень на агроландшафти без достатнього врахування ресурсного потенціалу та режимів їх функціонування призвело до активізації негативних процесів, таких як ерозія, дегуміфікація ґрунтів, забруднення та опустелювання території [6].

На думку Новаковського Л.Я., особливо серйозні проблеми в останні роки виникли у зв'язку з перерозподілом земель, роздержавленням і приватизацією земельного фонду, що при-

звело до порушення сівозмін, подрібнення земельних масивів сільськогосподарських угідь, втрати рубежів та елементів контурно-меліоративної організації території.

Не виправдовують себе й нові агроформування, створені на основі короткострокових орендних відносин, які виснажують родючість ґрунтів і погіршують якісний стан земель загалом [7]. За дослідженнями *Панаса Р.* стан земель вимагає проведення моніторингу, що обумовлено значними негативними змінами властивостей ґрунтів [8, 203].

Незважаючи на достатньо розвине не правове регулювання, через низку об'єктивних та суб'єктивних факторів спостереження за станом земель сьогодні не складають всеохоплюючої системи. Моніторинг земель як система на сьогодні фактично відсутній. Як зазначає *Ю. С. Петлюк*, існуюча система збирання інформації про стан земель ні за обсягом, ні за змістом не відповідає сучасним вимогам та завданням державного управління земельними ресурсами. [9, 247]. У роботах *Дорош О. С.* зазначається, що виконання на належному рівні управлінських функцій держави щодо моніторингу та контролю за використанням та охороною земель залежить від об'єктивної інформації щодо них.

Таким чином, моніторинг земель набуває великої актуальності, що значною мірою обумовлено потребою в інформації про стан земель, якість ґрунтів та зміни ландшафтів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Шарий Г.І. Державне землепорядкування в Україні: парадигма розвитку / Г.І. Шарий // Землепорядний вісник. – 2014. – № 10. – С. 4 – 6.
2. Гоголь Т. В. Формування системи державного регулювання земельних відносин та управління землекористуванням на сільських територіях / Т. В. Гоголь // Теорія та практика державного управління. – 2011. – Вип. 4. – С. 174-181.
3. Третяк В. М. Стале (збалансоване) землекористування як фактор підвищення економічної ефективності використання сільськогосподарських земель / В. М. Третяк, В. Ю. Свентух // Землеустрій, кадастр і моніторинг земель. – 2015. – № 4. – С. 24 – 31.
4. Горлачук В.В. Економіка підприємства [навч. посібник] / В. В. Горлачук, І. Г. Яненко. – Миколаїв: Вид. ЧДУ ім. Петра Могили, 2010. – 344 с.
5. Шарий Г.І. Інституційне забезпечення розвитку земельних відносин в аграрному секторі України: монографія / Г.І. Шарий; Полтав. НТУ ім. Юрія Кондратюка. – Х.: Смугаста тип., 2016. – 601 с.
6. Сохнич А. Я. Проблеми використання та охорони земель в умовах ринкової економіки/ А. Я. Сохнич. – Львів:Укр. технології. – 2002. – 252 с.
7. Новаковський Л. Я. Соціально-економічні проблеми сучасного землекористування [монографія] / Л. Я. Новаковський, М. А. Олещенко. – К.: Урожай, 2007. – 276 с.
8. Панас Р. Сучасні проблеми здійснення моніторингу ґрунтового покриву України / Р. Панас, М. Маланчук // Геодезія, картографія і аерофотознімання. – 2013. – Вип. 78. – С. 201-204.
9. Петлюк Ю.С. Правові аспекти здійснення моніторингу земель в Україні / Ю. С. Петлюк // Вісник Академії адвокатури України. – 2011. – № 2 (21). – С. 246-247.

СТАНДАРТЫ И ТРЕБОВАНИЯ МЕЖДУНАРОДНОЙ МОРСКОЙ ОРГАНИЗАЦИИ В ОТНОШЕНИИ НЕЗАКОННОЙ МИГРАЦИИ НА МОРСКИХ СУДАХ

Костыря Елена Валиславовна

Кандидат юридических наук, кафедра морского права

Национальный университет «Одесская морская академия».

Ключевые слова: ИМО, ООН, Конвенции, Кодексы, Резолюции, незаконные мигранты, безбилетные пассажиры, контрабандная перевозка.

Keywords: IMO, UN, Conventions, Codes, Resolutions, illegal migrants, stowaways, smuggling aliens.

В последнее время проблема незаконной нелегальной миграции морем является одной из наиболее острых проблем в мире. Нелегальная эмиграция, являющаяся мировым феноменом, представляет угрозу стабильности, ресурсам и благосостоянию народов многих государств. Общий поток нелегальных эмигрантов в состоянии разрушить систему социального обеспечения и правопорядка [1].

Актуальность темы незаконной миграции на морских судах в настоящее время обусловлена ростом потока мигрантов, что создает огромные проблемы не только международному сообществу, но и экипажам морских судов в частности. Принимая во внимание, что инциденты с безбилетными пассажирами и беженцами представляют собой серьезную угрозу для безопасности судоходства Международная морская организация (ИМО) призывает в полной мере выполнять стандарты, требования и рекомендованные практики, в отношении незакон-

ных мигрантов на море.

Различные аспекты незаконной миграции морем рассматривают в своих работах Торский В.Г., Топалов В.П., Позолотин Л.А., Ромашов Ю.С., Бекешев Д.К., Остроухов Н.В., Мота А.Ф., Пашковская Л.И., Молодикова Ирина, Мэйноуринг С., Франк Дювель, Жасмин Куппенс и другие.

Иногда попытки нелегально добраться морем в то или иное государство заканчиваются трагически. Средиземноморский маршрут является не только одним из самых распространенных путей миграции на европейский континент, но и одним из самых опасных. По данным Международной организации по миграции (International organization for migration) до 17 сентября 2018 года в Европу въехали по морю 77 555 мигрантов и беженцев. Задokumentирована гибель 2 716 человек, мигрирующих в международные пункты назначения [2].

Во многих международных документах, таких как Конвенция ООН об

открытом море, по морскому праву, Конвенция об охране человеческой жизни на море (ИМО), содержатся положения об оказании помощи капитанами судов лицам, терпящим бедствие в море.

Конвенция ООН по морскому праву 1982 года в части 1 ст. 98 требует от каждого государства – участника обязать капитанов судов, плавающих под их флагом оказывать помощь любому лицу, которому угрожает гибель. В ч. 2 ст. 98 указано, что государства должны организовывать и содержать спасательную службу на море и с этой целью заключать региональные соглашения о сотрудничестве [3].

Международная Конвенция о поиске и спасании на море 1979 года в 2.1.10 требует, чтобы государства обеспечивали предоставлении помощи любому лицу, которое терпит бедствие в море [4].

Правило 10 главы V Конвенции по охране человеческой жизни на море 1974 года также обязывает капитана судна, находящегося в море оказать помощь терпящим бедствие [5].

Беженцы или «refugees», которые пытаются самостоятельно добраться до пункта назначения на лодках, суденышках, баржах и зачастую терпят бедствие в море. На борту судна они оказываются в результате операций по спасанию. Но существует еще одна категория незаконных мигрантов – это безбилетные пассажиры или «stowaways». Эти нелегалы незаконно проникают на борт судна без ведома экипажа. На практике «stowaways» пря-

чутся просто в необслуживаемых судовых помещениях и в различных труднодоступных местах, где их обнаружение членами досмотровой группы становится затруднительным в условиях ограниченного времени и во время подготовки к отходу судна.

Наличие и обнаружение на борту судна безбилетного пассажира вызывает массу проблем у экипажа судна, судовладельца, органов государственной власти страны захода судна и у администрации порта. Это может быть связано с наркотиками, криминалом, с принадлежностью пассажира к экстремистским организациям, возможными заболеваниями, которые представляют угрозу в эпидемиологическом плане. Необходимо идентифицировать личность безбилетного пассажира, решить вопрос о его пребывании в стране захода судна, возврата или репатриации. Решение этих проблем связано с большими расходами: штрафами, налагаемыми на судно портовыми властями, затратами на репатриацию или возврат такого пассажира.

Наличие этой проблемы вынудило ИМО внести поправки в Конвенцию по облегчению международного морского судоходства (Convention on Facilitation of International Maritime Traffic-FAL). Конвенция FAL была принята в апреле 1965 года, на международной Конференции, проходившей в Лондоне.

Главные цели Конвенции: предотвращение задержек судов из-за оформления документов; содействие сотру-

ничеству между Договаривающимися Правительствами по облегчению и упрощению формальностей; единообразие в отношении документов и процедур для судов в портах [6].

В Конвенцию, в различные годы многократно вносились поправки. Поправки 1993 года, вошедшие в силу 1 июня 1994 года, касаются безбилетных пассажиров (stowaways).

В сводном тексте Приложения к Конвенции по облегчению международного судоходства 1965 года с поправками, в Разделе 4 «Безбилетные пассажиры», содержатся стандарты, предупредительные меры и рекомендованные практики относительно безбилетных пассажиров, которые применяются в соответствии с международными принципами защиты, изложенными в международных документах, таких как Конвенция ООН о статусе беженцев от 28 июля 1951 года и Протокол ООН, касающийся статуса беженцев, от 1 января 1967 года.

15 ноября 2000 г. Генеральная Ассамблея ООН приняла Конвенцию ООН против транснациональной организованной преступности, которая содержит Протокол против незаконного ввоза мигрантов по суше, морю и воздуху. При разработке Протокола против незаконного ввоза мигрантов по суше, морю и воздуху, принимались во внимание рекомендации, подготовленные ИМО. Более того, эта организация внесла большой вклад в разработку указанного Протокола [7].

В ноябре 1993 года Ассамблея ИМО одобрила Резолюцию подготовленную

Комитетом FAL-Res.A.773(18), относительно контрабандной перевозки пассажиров (smuggling aliens), которая призывает государства-членов при обнаружении случаев незаконной перевозки мигрантов по морю, незамедлительно сообщить об этом государству флага судна, вовлеченного в такую деятельность, а также проконсультироваться о дальнейших действиях в отношении такого судна [8].

Другая Резолюция ИМО – A.867(20), принятая Ассамблеей 27 ноября 1997 г., посвящена сотрудничеству государств – членов Организации по борьбе с деятельностью, связанной с торговлей или незаконной перевозкой мигрантов по морю [9].

В ноябре 1997 года была принята Резолюция A.871(20) – Руководство по распределению обязанностей по обеспечению успешного разрешения дел, связанных с безбилетными пассажирами [10].

Наличие на борту судна безбилетных пассажиров (stowaways), создает определенную угрозу безопасности мореплавания. В связи с этим многие судоходные Компании внесли в Систему управления безопасностью на судне (СУБ), процедуры по предотвращению проникновения на борт судна незаконных эмигрантов [11].

Кодекс по охране судов и портовых средств (ОСПС) требует обязательного включения в план охраны судна процедур по предотвращению несанкционированного доступа на судно и проноса на судно оружия, опасных веществ и устройств [12].

Глава XI-2 Конвенции СОЛАС 74 требует письменного подтверждения мер, по предотвращению несанкционированного доступа на судно, принятых в последних 10 портах захода. Такие меры предусматривают тщательный осмотр всех помещений судна перед выходом из порта на предмет обнаружения посторонних лиц и запрещенных к провозу предметов. Результаты досмотра фиксируются в судовом журнале и в специальном журнале по досмотру судна (Security Record Book). В процедурах плана по охране судна должны указываться обязанности и порядок действий членов экипажа в составе досмотровых групп, по осмотру судна перед выходом из порта. Такие процедуры устанавливают обязанности членов экипажа по предотвращению проникновения на борт судна незаконных мигрантов и действия при их обнаружении.

Актуальна эта проблема и для Украины. В декабре 2017 года двух нелегалов задержали в городе Черноморск, Одесской области в пункте пропуска «Рыбный порт», во время оформления теплохода «Си Партнер», который прибыл из Турции [13]. Также необходимо отметить тот факт, что организаторы каналов незаконной миграции все чаще используют для контрабандной перевозки нелегалов в акваториях Черного и Средиземного морей украинские суда, зафрахтованные иностранными фирмами, и украинских моряков.

Нередко экипаж не очень представляет насколько строго и принципиаль-

но законодательство большинства морских держав к нарушению границ и организации нелегальной миграции. Только лишь в Греции судят двести украинских моряков за перевозку нелегальных мигрантов [14].

Таким образом, проблема незаконной миграции морем является комплексной и требует выполнения стандартов и рекомендаций ИМО и ООН по поиску и спасанию беженцев на море, недопущению безбилетных пассажиров на борт судна, а также по предотвращению попыток контрабандной перевозки незаконных мигрантов. Только совместные усилия ООН, государств, международных организаций смогут остановить поток нелегальной миграции. Очень важно, чтобы экипажи судов выполняли все требования международно-правовых документов относительно противодействия незаконной миграции на море.

Литература

1. Топалов В.П., Торский В.Г., Позолотин Л.А.. Организация и нормативное обеспечение охраны судна. Одесса: Астропринт, 2009.. – 216 с.
2. International organization for migration: [Электронный ресурс] // IOM UN Migration. – Режим доступа: <https://www.iom.int/news/mediterranean-migrant-arrivals-reach-302486-deaths-sea-3502/> (Дата обращения: 11.12.2018).
3. United Nations Convention on the Law of the Sea: [Электронный ресурс] // UN. – Режим доступа: http://www.un.org/depts/los/convention_agreements/texts/unclos/unclos_e.pdf/ (Дата обращения: 11.12.2018).
4. International Convention on Maritime

- Search and Rescue (SAR): [Электронный ресурс] // IMO. – Режим доступа: [http://www.imo.org/en/About/Conventions/ListOfConventions/Pages/International-Convention-on-Maritime-Search-and-Rescue-\(SAR\).aspx/](http://www.imo.org/en/About/Conventions/ListOfConventions/Pages/International-Convention-on-Maritime-Search-and-Rescue-(SAR).aspx/) (Дата обращения: 11.12.2018).
5. International Convention for the Safety of Life at Sea [Электронный ресурс] // IMO. – Режим доступа: [http://www.imo.org/en/about/conventions/listofconventions/pages/international-convention-for-the-safety-of-life-at-sea-\(solas\)-1974.aspx/](http://www.imo.org/en/about/conventions/listofconventions/pages/international-convention-for-the-safety-of-life-at-sea-(solas)-1974.aspx/) (Дата обращения: 11.12.2018).
6. Конвенция по облегчению международного морского судоходства 1965. [Электронный ресурс] // Верховная Рада Украины. – Режим доступа: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_064/ (Дата обращения: 11.12.2018).
7. Бекашев Д.К., Исаева М.Х. Сотрудничество государств по борьбе с незаконной перевозкой мигрантов по Средиземному морю: международно-правовые аспекты. [Электронный ресурс] // Евразийский юридический портал. – Режим доступа: http://www.eurasialegal.info/index.php?option=com_content&view=article&id=5217:2017-04-05-06-34-50&catid=281:2014-02-18-05/ (Дата обращения: 11.12.2018).
8. Резолюция A.773(18) Улучшение охраны человеческой жизни на море путем предотвращения и пресечения небезопасной практики, связанной с незаконным провозом через границу иностранцев на судах [Электронный ресурс] // Бизнес-портал UA-region.info. – Режим доступа: http://rise.odessa.ua/texts/A773_18.php3/ (Дата обращения: 11.12.2018).
9. Resolution A.867(20) Combating unsafe practices associated with the trafficking or transport of migrants by sea [Электронный ресурс] // IMO. – Режим доступа: [http://www.imo.org/en/OurWork/Facilitation/docs/FAL%20related%20nonmandatory%20instruments/Resolution%20A.867\(20\).pdf/](http://www.imo.org/en/OurWork/Facilitation/docs/FAL%20related%20nonmandatory%20instruments/Resolution%20A.867(20).pdf/) (Дата обращения: 11.12.2018).
10. Resolution A.871(20) Guidelines on the allocation of responsibilities to seek the successful resolution of stowaway cases [Электронный ресурс] // IMO/ – Режим доступа: [https://www.classnk.or.jp/hp/pdf/activities/statutory/isps/IMO/A.871\(20\).pdf](https://www.classnk.or.jp/hp/pdf/activities/statutory/isps/IMO/A.871(20).pdf) (Дата обращения: 11.12.2018).
11. Resolution A.1027(26) Adopted on 2 December 2009 Agenda item 14) Application and revision of the guidelines on the allocation of responsibilities to seek the successful resolution of stowaway cases (Resolution A.871(20)) [Электронный ресурс] // IMO. – Режим доступа: [http://www.imo.org/en/KnowledgeCentre/IndexofIMOResolutions/Assembly/Documents/A.1027\(26\).pdf/](http://www.imo.org/en/KnowledgeCentre/IndexofIMOResolutions/Assembly/Documents/A.1027(26).pdf/) (Дата обращения: 11.12.2018).
12. Торский В.Г., Топалов В.П., Любченко В.И.. Кодекс ОСПС в вопросах и ответах. Одесса.: Астропринт, 2003.. -2004 с.
13. Двести украинских моряков судят в Греции за перевозку нелегальных мигрантов: [Электронный ресурс] // ТСН. – Режим доступа: https://ru.tsn.ua/video/video-novini/v-grecii-sudyat-dvuh-sot-ukrainskih-moryakov-z-perevozku-nelegalnyh-migrantov.html?utm_source=page&utm_medium=relevantvideo/ (Дата обращения: 11.12.2018).
14. Jasmine Coppens. Migrants at Sea A Legal Analysis of a Maritime Safety and Security Problem [Электронный ресурс] // Ghent University. – Режим доступа: <https://biblio.ugent.be/publication/4303851/file/4336550.pdf> / (Дата обращения: 11.12.2018).
15. Позолотин Л.А., Торский В.Г., Короткий Т.Р. Сборник резолюций Международной Морской Организации –

- ИМО по администрированию безопасности судоходства. Одесса.: Феникс, 2011.. -570 с.
16. Топалов В.П., Торский В.Г. Применение международных конвенций на борту судна. Одесса.: Астропринт, 2012.. -208 с.
17. Позолотин Л.А., Торский В.Г., Любченко В.И.. Система управления безопасностью (СУБ) судна. Одесса.: Астропринт, 2007.. -288с.
18. Торский В.Г., Топалов В.П.. Нелегалы на море. Одесса.: Астропринт, 2005.. -84 с.
19. Торский В.Г., Позолотин Л.А., Торский В.В.. Конвенция по облегчению международного морского судоходства, 1965. Одесса.: Астропринт, 2015. – 100 с.
20. Пашковская Л.И. Спасание незаконных мигрантов на море. Lex Portus 2016. №1: [Электронный ресурс]. Lex Portus. – Режим доступа: <https://lexportus.net.ua/ru/arkhiv-2/127-lex-portus-1-2016/> (Дата обращения: 11.12.2018).
21. Ромашев Ю.С., Остроухов Н.В. Миграция на море: Международно-правовые и организационные проблемы. Право. Журнал Высшей школы экономики. 2016. № 1.: [Электронный ресурс]. НИУ ВШЭ. – Режим доступа: <https://law-journal.hse.ru/2016-1/179618010.html/> (Дата обращения: 11.12.2018).

ПРАВОВА ПРОБЛЕМА РЕАЛІЗАЦІЇ НОРМИ ЗНЯТТЯ ОСОБИ З РЕЄСТРАЦІЇ МІСЦЯ ПРОЖИВАННЯ ЗА ЗАЯВОЮ НОВОГО ВЛАСНИКА ЖИТЛОВОГО ПРИМІЩЕННЯ

Карпушина М.Г.

спеціаліст сектору юридичного забезпечення

Регіонального сервісного центру МВС в Дніпропетровській області

В статті досліджується чинне законодавства щодо реєстрації/зняття з реєстрації постійного місця проживання членів громадянського суспільства. Висвітлюється проблемне питання зняття з місця постійної реєстрації особи за заявою нового власника житлового приміщення в позасудовому порядку.

Ключові слова: реєстрація, житлове приміщення, громадянське суспільство, нерухоме майно

Keywords: registration, living space, civil society, real estate

Загально-відомою запорукою втілення та реалізації основоположних прав, свобод та охоронюваних законом інтересів громадянського суспільства є дія Основного Закону України [1].

За загальними правилами існування конституційного та державного ладу в Україні, інтереси одного члена суспільства не повинні порушувати права та інтереси іншого.

Проте, на практиці застосування законодавчих норм, традиційний принцип дотримання прав та законних інтересів інших представників суспільства може порушуватись.

В даній статті буде розглядатися питання правової проблеми реалізації норми зняття особи з реєстрації місця проживання за заявою нового власника житлового приміщення.

За загальними правилами, котрі контролюються Державною міграцій-

ною службою України, нормативно-правовими актами, що регулюють питання здійснення реєстрації/зняття з реєстрації місця проживання фізичних осіб в Україні є Закон України “Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні (далі по тексту – Закон) [2], Постанова Кабінету Міністрів України від 02.03.2016 № 207 “Про затвердження Правил реєстрації місця проживання та Порядку передачі органам реєстрації інформації до Єдиного державного демографічного реєстру” (далі по тексту – Правила) [3].

За підстави неоднорідності житлових правовідносин за своєю суттю, такі норми регулюються нормами різних галузей права. Під час здійснення реєстрації/зняття з реєстрації місця проживання застосовуються також положення Житлового кодексу УРСР,

Цивільного кодексу України, Сімейного кодексу України, інших нормативно-правових актів.

Цікавим проблемним фактом видається наступне. Обов'язковий до застосування перелік додатків до постанови Кабінету Міністрів України від 02.03.2016 № 207 “Про затвердження Правил реєстрації місця проживання та Порядку передачі органам реєстрації інформації до Єдиного державного демографічного реєстру”, з поміж інших, містить додаток 11, який має назву “Заява про зняття з місця реєстрації проживання”. Така заява, є документом встановленої форми та змісту, та під час її заповнення не підлягає змінюванню. Так, в контексті заяви міститься фраза: “Прошу зняти з реєстрації місце проживання моє/моєї малолітньої дитини/особи, чий інтереси я представляю (необхідне підкреслити)”. Далі зміст заяви, с поміж іншого, вміщує дані стосовно місця вибуття особи, що звернулася до уповноважених органів, та персональні дані такої особи.

Тобто, автор даної статті, уважно вивчивши зміст Заяви про зняття з місця реєстрації проживання, робить припущення, що Дана заява розроблена з метою реалізації та фіксування особистого волевиявлення особи, яка має намір в добровільному порядку знятися з місця реєстрації або навпаки, отримати постійне місце реєстрації. Якщо ж особа, що підлягає виселенню не згодна із зняттям з реєстрації, вона підлягає виселенню в судовому порядку. Забігаючи наперед,

хочеться нагадати переваги втручання судових органів та державної служби з виконання рішень в цивільно-правові відносини з позбавлення місця постійної реєстрації. Акт індивідуальної дії, винесений в судовому провадженні, що його в подальшому може бути застосовано в примусовому порядку під час виселення органами державної виконавчої служби, несе в собі істотні переваги для обох сторін спірних відносин. Для нового власника житлового приміщення рішення суду є безумовним доказом легального виявлення наміру реалізації свого законного права власності на набуте житло. Для сторони, що підлягає зняттю з реєстрації в судовому порядку, рішення суду, передане на виконання до державної виконавчої служби є гарантією дотримання норм права при виселенні.

Для більш точних пояснень, далі буде наведено приклад з життя: “Особа-1, перебуваючи у фактичних шлюбних відносинах із Особа-2, продає за довіреністю від свого батька нерухоме майно – трикімнатну квартиру. На набуті від продажу гроші, Особа-1 та Особа-2 відкривають спільний бізнес, а саме кіоск по торгівлі золотими прикрасами. Решту грошей що лишилася від продажу трикімнатної квартири витрачають на придбання однокімнатної квартири, яку за взаємною усною домовленістю оформлюють на Особа-2. Надалі бізнес перестає існувати, стосунки Особа-1 та Особа-2 істотно погіршуються, фактичні шлюбні відносини також, перестають існувати.

Особа-1 оформлює постійне місце реєстрації в однокімнатній квартирі, що оформлена на Особа-2 проте придбана на кошти батьків Особа-1). Надалі Особа-2 продає належну їй на праві власності нерухомість Особа-3. Особа-3, не попереджаючи Особа-1, не звертаючись до суду та державних виконавців, посилає невстановлених осіб до набутого житлового приміщення. Група невстановлених осіб, випилюють робочим інструментом дверний замок, потрапляють до приміщення і виносять з нього всю побутову техніку, гроші та документи що належали Особа-1 на праві приватної власності. Самого Особа-1, із застосуванням фізичної сили, примушують покинути приміщення, вхідні двері “заварюють” за допомогою робочого інструменту.

За умови сьогодення, всі перелічені дії цілком законні.

Проте, втручання державної виконавчої служби в такі відносини, дало би змогу Особа-1 ознайомитися із ситуацією що склалася, зібрати особисті речі, та мати законний час на звільнення житлової площі в добровільному порядку.

Відповідно до абзацу сьомого статті 3 Закону України та пункту 3 Правил реєстрації місця проживання, затверджених Постановою Кабінету Міністрів України від 02.03.2016 № 207, реєстрацію/зняття з реєстрації місця проживання фізичних осіб здійснюють виконавчі органи сільських, селищних або міських рад, сільські голови (у разі якщо відповідно до закону виконавчий орган сільської ради не утворено) – ор-

гани реєстрації. Органи реєстрації здійснюють реєстрацію, зняття з реєстрації місця проживання осіб на території відповідних адміністративно-територіальних одиниць, на які поширюються повноваження відповідних сільських, селищних, міських рад.

Перелік документів та механізм здійснення зняття з реєстрації місця проживання осіб визначені статтею 7 Закону та пунктами 26-27 Правил.

Статтею 7 Закону встановлено, що зняття з реєстрації місця проживання здійснюється на підставі, зокрема, заяви особи або її представника, що подається до органу реєстрації; судового рішення, яке набрало законної сили, про позбавлення права власності на житлове приміщення або права користування житловим приміщенням, про виселення; документів, які свідчать про припинення підстав на право користування житловим приміщенням.

Згідно з абзацом дев'ятим пункту 26 Правил, до документів, які свідчать про припинення підстав на право користування житловим приміщенням відносяться документи, які свідчать про відчуження житла, закінчення строку дії договору оренди, найму, піднайму житлового приміщення, строку навчання в навчальному закладі (у разі реєстрації місця проживання в гуртожитку навчального закладу під час навчання), та інші визначені законодавством документи.

Перелічені вимоги Закону, цілкомито узгоджуються з положеннями Цивільного кодексу України та Житлового кодексу УРСР.

Приміром, в статті 319 Цивільного кодексу України, що власник володіє, користується та розпоряджається своїм майном на власний розсуд. Власник має права вчиняти щодо свого майна будь-які дії, які не суперечать закону.

Відповідно до положень статті 391 Цивільного кодексу України власник майна має право вимагати усунення перешкод у здійсненні ним права користування та розпорядження своїм майном [4]. Стаття 156 Житлового кодексу Української РСР передбачено, що члени сім'ї власника жилого будинку, які проживають разом із ним у будинку, що йому належить, користуються жилим приміщенням нарівні з власником будинку, якщо при їх вселенні не було іншої угоди про порядок користування цим приміщенням [5].

Схожа за змістом норма відображена в статті 405 Цивільного кодексу України.

Враховуючи діючі законодавчі норми органи державної міграційної служби України та їх територіальні осередки доходять висновку про те, що новий власник житла або його представник можуть надати заяви про зняття з місця реєстрації щодо осіб, які були зареєстровані в житловому приміщенні до набутті права власності, надавши документи, що підтверджують право власності на житло [6]. Щодо зняття з постійного місця реє-

страції дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, осіб, стосовно яких встановлено опіку чи піклування, то таке зняття здійснюється за погодженням з органами опіки та піклування.

Використані джерела:

1. Основний Закон України (Конституція України) [Електронний ресурс]. – режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>;
2. Закон України “Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні № 1382-IV від 11.12.2003 [Електронний ресурс]. – режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1382-15>;
3. Постанова Кабінету Міністрів України від 02.03.2016 № 207 “Про затвердження Правил реєстрації місця проживання та Порядку передачі органам реєстрації інформації до Єдиного державного демографічного реєстру” [Електронний ресурс]. – режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/207-2016-%D0%BF>;
4. Цивільного кодексу України від 16.01.2003 № 435-IV [Електронний ресурс]. – режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>;
5. Житловий кодекс Української РСР № 5464-X від 30.06.1983 [Електронний ресурс]. – режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5464-10>;
6. Лист від 08.02.2019 № К-280-19/6.2/461-19 про надання відповіді (на запит громадянина). Державна міграційна служба України (ДМС)// Індивідуальна відповідь на відомчий запит – 3 арк.

ІНСТИТУТ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ ДЕЛІКТНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ КРАЇН ЄВРОПИ

Павлович-Сенета Я.П.

Кандидат юридичних наук, доцент
Львівський державний університет внутрішніх справ

Лепіш Н.Я.

Кандидат юридичних наук
Львівський державний університет внутрішніх справ

Кожна держава світу встановлює певні правила поведінки у всіх сферах суспільного життя. Зміст цих правил залежить від таких основних чинників, як організація та здійснення державної влади, форм та методів її здійснення, а загалом від політичної орієнтації держави. Невиконання, встановлених державою загальнообов'язкових правил, тягне за собою юридичну відповідальність, що полягає у застосуванні до правопорушника примусових заходів особистого, майнового, фізичного впливу.

Відомий німецький соціолог Макс Вебер фіксує, що «держава так само, як і політичні спілки, які їй передують, є відношенням панування людей над людьми, що спирається на легітимне (тобто таке, що вважається легітимним) насилля ...» [1, с. 646].

Серед усіх видів юридичної відповідальності велике значення належить адміністративній відповідальності. Інститут адміністративної відповідальності є важливим засобом охорони громадського порядку. За його допомогою здійснюється захист не тільки

адміністративно-правових відносин, а й відносин, врегульованих нормами фінансового, екологічного, трудового, митного, та інших галузей права. Суттєва особливість адміністративної відповідальності полягає у прагматичності її теоретичних концепцій, домінуюча спрямованість яких окреслена проблематикою Кодексу України про адміністративні правопорушення [2, с. 309].

Вітчизняна правова доктрина адміністративної відповідальності базується на *розмежуванні кримінальних злочинів і адміністративних правопорушень*, а відтак окремих видів юридичної відповідальності – кримінальної та адміністративної. Натомість за законодавством західних країн аналогічні діяння обіймаються поняттям *кримінального правопорушення*, в якому *виокремлюються проступки, що не тягнуть за собою певних наслідків*, скажімо, судимості.

Так, адміністративне деліктне законодавство Німеччини історично завжди належало до карного права (Strafrecht), яке врегульовувало відпо-

відальність за всі карні діяння. Такими діяннями з 19 століття в Німеччині визнавалися злочин (Verbrechen), проступок (Vergehen) і порушення (Übertretungen). Адміністративні делікти виникли на підставі карних порушень, які, своєю чергою, походили з поліцейських порушень (тобто порушень, які каралися одноособово поліцейським, представником поліцейської влади [3, с. 21].

Карний кодекс ФРН (Strafgesetzbuch) нині встановлює відповідальність тільки за два види протиправних діянь (rechtswidrige Taten): злочини та проступки. Різниця між цими діяннями проводиться на підставі одного критерію – розміру покарання. Злочином визнається протиправне діяння, яке тягне за собою призначення покарання у вигляді позбавлення волі на строк не менше одного року. Вчинення проступку має наслідком призначення покарання у вигляді позбавлення волі на строк менше одного року або грошового покарання (Geldstrafe) [3, с. 22].

Подібним чином відбувався розвиток карного права і в інших європейських країнах «сталого демократії». Зокрема, у Австрії, Швейцарії, Франції, Бельгії, Іспанії, Греції передбачено тричленний поділ протиправних діянь [див. 3, с. 21-71]. Разом з тим, у Західній Європі є країни де відбувся чіткий поділ адміністративної та кримінальної відповідальності. Голландське право, зокрема, належить до систем з чітким розподілом на карне та адміністративне деліктне право. Адміністративну відповідальність у Нідерландах

передбачено у низкою законів: «Про економічні делікти», «Про податки», «Митний закон», «Про адміністративно-правове покарання за порушення приписів щодо дорожнього руху», «Про соціальне забезпечення», «Медійний закон» [3, с. 47-49]. Італійська Республіка однією з перших серед західноєвропейських країн почала формувати законодавство про адміністративні делікти та санкції. Предметом регулювання італійського адміністративного деліктного законодавства виступають порушення, які тягнуть за собою накладення адміністративних санкцій. Аналіз положень Закону «Про зміни карної системи» від 24 листопада 1981 року № 689 засвідчує, що ця система законодавства складається з двох рівнозначних частин: 1) карних порушень, передбачених Карним кодексом, але одночасно іменованих порушеннями, результатом яких є адміністративні санкції; 2) порушень, передбачених адміністративним законодавством [3, с. 51-53].

Для самих італійських вчених порушення адміністративного законодавства та карні порушення, адміністративні санкції і покарання мають одну мету (забезпечення правового порядку) і не дуже відрізняються за своїм змістом.

У країнах «молодого демократії» Польщі, Чехії, Словаччині, Хорватії, Сербії, Болгарії, Литві, Латвії, Естонії, формування матеріального деліктного законодавства перебуває у перехідному періоді. В окремих державах законодавство про адміністративні делікти

становить частину карного законодавства (Естонія, Болгарія, Словенія, Сербія, Хорватія). Незвичайною в цьому ланцюжку була реформа в Естонській Республіці, яка полягала в перетворенні адміністративних деліктів на карні проступки як частину Карного кодексу. Адже в інших державах з широким карним правом нинішня ситуація є історично обумовленою і склалася в Болгарії в 1960-тих роках, а в балканських країнах – під час існування Федеративної Республіки Югославії. Характерною для цих країн є наявність одного роду протиправних діянь (проступків) – в особливому проступковому праві. А в самій системі законодавства про проступки ми маємо можливість виділити окрему підсистему адміністративних деліктів. При чому формально цю сукупність деліктів не виокремлюють. Одним із визначальних критеріїв для такого виокремлення є процедура притягнення до відповідальності за вчинення проступків – судова чи адміністративна [3, с. 123].

В інших державах «молодої демократії» (Литва, Латвія, Польща, Чехія, Словаччина) законодавство про адміністративні проступки майже повністю відокремлене від карного права. Такий стан у балтійських країнах зумовлено існуванням у них кодексів про адміністративні делікти, які врегульовують діяння відмінні від тих, що врегульовуються карним правом. Водночас законодавець Польщі свідомо розпочав створення законодавства про адміністративні делікти окремого від карного законодавства [див. 3, с. 76-120].

Конституція України визначає адміністративну відповідальність, як різновид юридичної відповідальності (ст. 92) [4]. Ця відповідальність є реакцією держави на порушення адміністративного та іншого законодавства, та встановлюється виключно законом.

Кодекс України про адміністративні правопорушення містить розділ 2 під назвою «Адміністративне правопорушення і адміністративна відповідальність», де у ст. 9 законодавець сформулював визначення адміністративного правопорушення, а щодо адміністративної відповідальності обмежився вказівкою на те, що її мірою є адміністративне стягнення (ст. 23) [5].

В Україні вивченню теми адміністративної відповідальності присвятили свої праці такі науковці, як В.Б. Авер'янов, Ю.П. Битяк, І.П. Голосніченко, Р.А. Калюжний, В.К. Колпаков, О.В. Кузьменко, О.І. Остапенко, В.К. Шкарупа та багато інших.

В.К. Колпаков визначає адміністративну відповідальність, як примусове, з додержанням встановленої процедури, застосування правомочним суб'єктом передбачених законодавством за вчинення адміністративного проступку заходів впливу, які виконані правопорушником [6, с. 311].

О. В. Кузьменко, розглядаючи адміністративну відповідальність, називає такі ознаки: 1) є засобом охорони встановленого державного правопорядку; 2) нормативно визначена і полягає в застосуванні (реалізації) санкцій пра-

вових норм; 3) є наслідком винного антигромадського діяння; 4) супроводжується державним і громадським осудом правопорушника і вчиненого ним діяння; 5) пов'язана з примусом, з негативними для правопорушника наслідками (морального або майнового характеру), яких він має зазнати; 6) реалізується у відповідних процесуальних формах [6, с. 252].

Отже, адміністративна відповідальність це один з інститутів адміністративного права, що є формою забезпечення одного із заходів адміністративного примусу (стягнення), різновидом юридичної (правової) відповідальності, ефективним засобом запобігання правопорушенням та забезпечення правопорядку.

Список використаних джерел:

1. Вебер М. Избранные произведения. Москва: Прогресс, 1990. 804 с.
2. Курс адміністративного права України: підручник / В.К. Колпаков та ін. Київ: Юрінком Інтер, 2013. 808 с.
3. Адміністративне деліктне законодавство: зарубіжний досвід та пропозиції реформування в Україні / автор-упорядник О.А. Банчук. Київ: Книги для бізнесу, 2007. 912 с.
4. Конституція України: офіц. текст. Київ: КМ, 2018.96 с.
5. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Кодекс від 07.12.1984 р. № 8073-X. Редакція від 27.09.2018 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>
6. Співвідношення адміністративної відповідальності з іншими заходами адміністративного примусу: монографія / Ю.В. Дрозд та ін. Київ: МП Леся, 2013. 233 с.

ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ЗОВНІШНІХ ЗНОСИН ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ ЯК СУБ'ЄКТОМ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА

Гороть А.М.

к.ю.н., доцент кафедри теорії та історії держави і права
СНУ імені Лесі Українки

Булавіна С.Є.

к.і.н., доцент кафедри теорії та історії держави і права
СНУ імені Лесі Українки

Розглядаючи питання здійснення зовнішніх зносин Європейським Союзом варто зазначити, оскільки Лісабонським договором визначену правосуб'єктність Європейського Союзу, то як суб'єкт міжнародного права він має право на здійснення зовнішні зносин з іншими суб'єктами.

Проте, розглядаючи особливості здійснення зовнішніх зносин Європейським Союзом, потрібно зазначити, яким чином такі зв'язки здійснюються іншими суб'єктами міжнародного права: державами та міжнародними організаціями. Відповідно до думок науковців задля здійснення зовнішніх зносин суб'єкти міжнародного права повинні мати певні органи. Такі органи мають бути наділені певними повноваженнями згідно національного законодавства, звичаю або міжнародних договорів.

Також, слід зауважити, що сталої класифікації органів зовнішніх зносин на разі в доктрині міжнародного права не існує, хоча більшість дослідників міжнародного права, принаймні на пострадянському просторі, в тому числі і в Україні, розподіляють органи зовнішніх зносин держав на внутрішні та зовнішні. [1]

В міжнародних організаціях система органів є іншою. В першу чергу, варто вказати, що міжнародним організаціям притаманне здійснення як активного (направлення своїх представників до держав та інших міжнародних організацій) так і пасивного (акредитація при собі представництва суб'єктів міжнародного права) права посольств. При них існують постійні представництва держав (які одночасно є зарубіжними органами зовнішніх зносин держав [2, с. 42]), відповідні адміністративні органи міжнародної організації, котрі згідно внутрішнього права організації чи міждержавних угод наділені правом представляти організацію та місії самої організації.

Різниця цих дипломатичних аспектів полягає в стосунках між державами та міжурядовими організаціями:

- в цих відносинах беруть участь суб'єкти міжнародного права, відмінності в структурі та характері яких роблять неможливим просте застосування до них дипломатичного права. [3, с.75]

– міжнародна організація є суб'єктом міжнародного права, що не має території, тому до її стосунків з державами входить третя сторона, а саме – приймаюча держава. Відповідно, стосунки, про які йде мова, не є власне двосторонніми” [3, с. 250]. Тобто, система є фактично тричленною.

Оскільки, різною є кількість сторін, що беруть участь в зовнішніх зносинах держав та міжнародних організацій, то першому випадку – це двостороння дипломатія (акредитує держава та держава чи міжнародна організація перебування), у другому – це багатостороння дипломатія (приймаючої організації з державами, що надсилають до неї дипломатів; діяльність організації, по відношенню до країни розташування штаб-квартири та інших установ; відносини самої організації за допомогою своїх службовців з третіми державами та організаціями; представництво організації в державах-членах та третіх державах; відрядження організаціями спеціальних місій) [3, с. 228].

Все ж таки слід зауважити, що в Європейському Союзі ситуація відрізняється від обох розглянутих вище випадків. Союз має певні органи, наділені згідно установчих договорів повноваженнями представляти Союз у міжнародних відносинах в різних сферах: це Глава Європейської ради (п. 6 ст. 15 ДЕС) та Верховний представник (п. 2 ст. 27 ДЕС), у всіх інших випадках представництво Союзу на міжнародній арені забезпечує Комісія (п. 1 ст. 17 ДЕС). При цьому, Глава Європей-

ської ради, Верховний представник та комісари Комісії є службовцями Союзу, а не держав-членів. Також, в Союзі існують і постійні представництва держав-членів, зокрема в складі Ради діє Комітет постійних представників (COREPER) держав-членів (п. 7 ст. 16 ДЕС, п. 1 ст. 240 ДФЕС), а до складу самої Ради входять по одному представнику від кожної держави-члена на міністерському рівні, уповноважені створювати зобов'язання для уряду держави-члена, яку він представляє (п. 2 ст. 16 ДЕС). Також певними повноваженнями при здійсненні зовнішніх зносин наділений і Європейський парламент, який є представницьким органом не держав-членів, а безпосередньо їх громадян (п. 2 ст. 14 ДЕС), що відрізняє його і від державних органів парламентарного типу, і від органів міжпарламентської співпраці. [4]

Характерною рисою, що свідчить про походження Союзу від регіональної організації економічної інтеграції, є широке представництво серед співробітників постійних представництв держав-членів так званих “некар’єрних дипломатів”, тобто чиновників інших державних структур, відмінних від МЗС, які, проте, можуть мати і дипломатичний статус.

Постійні представництва при Європейському Союзі за своїм структурним оформленням та складом персоналу є радше не дипломатичною місією, а відгалуженням та мініатюрною версією уряду відповідної країни.

Слід, розрізняти постійні представництва держав-членів при Союзі та

представництва (за назвою), а точніше (з точки зору права зовнішніх зносин) – місії спостереження третіх держав при Союзі. Різниця між ними полягає в функціональному навантаженні цих органів зовнішніх зносин: якщо місії спостереження за своїм функціональним призначенням є лише органами зовнішніх зносин держав, то постійні представництва держав-членів виконують більше завдань.

З моменту вступу країни до Союзу її місія стає за своїм міжнародно-правовим статусом постійним представництвом при Союзі. Вперше представництва держав-членів при Співтовариствах були засновані в 1958 р. Представництво у зв'язку з більшою кількістю завдань має і більший чисельний склад. Очолює Постійне представництво постійний представник у ранзі Надзвичайного і Повноважного Посла, його заступник має ранг радника-посланника. До їх складу входять не лише співробітники міністерств закордонних справ країни, а й представники інших галузевих державних відомств, включаючи міністерства торгівлі, промисловості, казначейства, міністерства податків та зборів, сільського господарства – експерти. У представництвах на контрактній основі, в якості адміністративно-технічного персоналу працюють також іноземці. Всі ці співробітники представництва користуються дипломатичним статусом.

У складі акредитованого при Союзі представництва федеративної держави-члена можуть бути й делегації її

суб'єктів. Члени персоналу представництва здійснюють свої функції не лише у якості співробітників представництва, але і в якості представників держави акредитації в органах Союзу.

Суттєва практична відмінність у діяльності представництв при Союзі від посольств полягає в тому, що всі їх члени постійно залучені до переговорного процесу. При цьому, самі переговори можуть вестися як у комітетах Союзу, так і на неофіційній основі. Строк перебування співробітників в представництвах при Союзі зазвичай не перевищує трьох-п'яти років.

Характерною рисою роботи Глави представництва при Союзі є його повсякденний контакт з акредитуючою державою, що й відрізняє його діяльність від діяльності посла або представника при інших міжнародних організаціях на кшталт ООН. Глава постійного представництва при Союзі щодня одержує з батьківщини інструкції по веденню переговорів [5]. Під час переговорів постійне представництво взаємодіє з європейськими інституціями, а також з представництвами інших країн. При цьому, представництво підказує, через кого в Союзі варто лобювати пропозиції держави-члена. Таким чином, представництво постачає необхідну інформацію Союзу й представництвам інших держав-членів, а також своєму уряду. При цьому, число контактів з представництвами інших країн-членів дорівнює числу контактів з інституціями Союзу.

При Союзі акредитовані численні місії третіх держав, тобто держав – не

членів (загальною кількістю близько 160), що в принципі не є типовим для регіональних міжнародних організацій. Першу таку місію в Брюсселі у 1953 р. при Європейському об'єднанні вугілля та сталі відкрили США. За своїм походженням вони є продовжувачами місій спостерігачів при міжнародній організації, проте, за своїм теперішнім станом – наближаються до дипломатичних представництв. Права цих місій визначені в ст. 16 Протоколу № 7 до Лісабонського договору “Про привілеї та імунітети Європейського Союзу” [6]

Окрім пасивного, Європейський Союз здійснює і активне посольське право: делегації Союзу (раніше делегації чи представництва Комісії Співтовариств) – акредитовані у 124 країнах та при міжнародних організаціях, зокрема, ООН, ОБСЄ, СОТ та ОЕСР.

Важливу роль в зовнішніх зносинах Союзу відіграють також місії *ad hoc* (спеціальні місії): спеціальні представники та різноманітні військові й гуманітарні миротворчі місії. Згідно ДЄС, спеціального представника з певних питань призначає Рада, а керує його діяльністю здійснює Верховний представник (ст. 33 ДЄС). Подібна ж процедура встановлена і щодо миротворчих місій: рішення про їх проведення приймає Рада, а Верховний представник відповідає за координацію військового та гуманітарного компонентів, але під керівництвом Ради (ст. 43 ДЄС). [4]

Слід зазначити, що ЄС на разі є інститутом, котрий претендує на прове-

дення чи не найактивнішої зовнішньої політики у загальносвітовому масштабі у найрізноманітніших сферах, що значно відрізняє його від регіональних міжнародних організацій та переважної більшості сучасних держав, адже проведення такої різноманітної та масштабної діяльності з місій *ad hoc* їм не притаманне. Держави в своїй практиці використовують призначення спеціальних представників Глав держав з особливих питань, проте одноосібно не проводять миротворчих операцій.

Важлива відмінність у здійсненні зовнішніх зносин державами, міжнародними організаціями та Європейським Союзом проявляється у визначенні кола джерел, на основі яких здійснюється регулювання цих відносин. Як відомо, упродовж довгого часу міжнародно-правові питання зовнішніх зносин суб'єктів міжнародного права регулювалися звичаєвими нормами. У другій половині XX ст. було проведено кодифікацію більшості норм в цій галузі міжнародного права. Так, у 1961 р. прийнято Віденську конвенцію про дипломатичні зносини (1964 р. наб. чин.) [7], в – 1963 р. Віденську конвенцію про консульські зносини (1967 р. наб. чин.) [8], в – 1969 р. Конвенцію про спеціальні місії (1985 р. наб. чин.) [9] і в 1975 р. – Віденську конвенцію про представництво держав в їх відносинах з міжнародними організаціями універсального характеру (не наб. чин.) [10]. Характерним є те, що учасниками всіх цих конвенцій були виключно держави, а не будь-які інші

суб'єкти міжнародного права, ця норма міститься в преамбулах даних конвенцій. Слід також зауважити, що статус представників держав в міжнародних організаціях регламентується не універсальними міжнародними договорами, а цілою низкою міжнародно-правових та внутрішньодержавних актів. Наприклад, в ООН – це Статут ООН та статuti її спеціалізованих установ, Конвенція про привілеї та імунітети ООН 1946 р., Конвенція про привілеї та імунітети спеціалізованих установ 1947 р., акти національного законодавства, переважно, США, Швейцарії та Франції.

Європейський Союз жодної участі у згаданих вище Віденських конвенціях не бере, внаслідок чого жодних прав та обов'язків для Союзу вони безпосередньо не створюють. Тому, сьогодні зовнішні зносини Союзу можуть розглядатися, як такі, що мають два рівні регулювання: зносини між державами-членами та Союзом, які мають певні архаїчні риси міжнародної організації, та зносини Союзу і його держав-членів (знову ж таки під суттєвим контролем Союзу) з третіми державами та організаціями, в яких Союз набуває державоподібних рис. На другому рівні Європейський Союз пішов шляхом укладання двосторонніх угод із зацікавленими країнами та міжнародними організаціями, щодо окремих питань зовнішніх зносин: відкриття місій Комісії / Союзу при державах та організаціях, характеру привілеїв та імунітетів цих представництв. Відносно привілеїв та імуніте-

тів безпосередньо Співтовариств / Союзу в державах-членах, то тут чинним міжнародним документом є, як ми вже згадували, Протокол до Брюссельського договору, замінений зараз аналогічним Протоколом № 7 до Лісабонського договору "Про привілеї та імунітети Європейського Союзу". [6]

Окрім того, навіть не будучи стороною Віденської конвенції про дипломатичні зносини 1961 р., Союз у двосторонніх угодах з третіми державами та організаціями передбачає встановлення для своїх представників у складі місії при третій державі таких же привілеїв, які передбачені Віденською конвенцією для членів дипломатичних представництв держав.

Таким чином ми можемо зазначити, що Європейський Союз у здійсненні зовнішніх зносин має суттєві відмінності від міжнародної організації, проте ще не володіє всіма функціями притаманними державам. Союз має та активно використовує як пасивне (приймаючи в себе представництва), так і активне (надсилаючи свої делегації) право посольств.

Список використаних джерел:

1. Міжнародне право /Тимченко Л. Д. // URL: http://pidruchniki.ws/1186112449432/pravo/mizhnarodne_pravo_-_timchenko_ld
2. Міжнародні організації. Навч. посібн./ За ред. О. С. Кучика. – 2-ге вид.,перероб. і доп., К.: Знання, 2007., 749
3. Дипломатичне і консульське право: Підручник. / В. М. Репецький – 2-ге вид.,перероб. і доп., К.: Знання, 2006., 372с.
4. Договор о Европейском Союзе (Маастрихт, 7 февраля 1992 года), текст с

- изменениями и дополнениями от 13 декабря 2007 года // URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_029
5. Грінченко О.О. Міжнародно-правове регулювання зовнішніх зносин Європейського Союзу: дис. д.ю.н.:12 00.11/ Грінченко Олена Олексіївна; Інститут законодавства ВРУ –2012.–636с.
 6. Протокол про привілеї та імунітети Європейських спільнот 8 квітня 1965 року// URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_623
 7. Віденську конвенцію про дипломатичні зносини 18 квітня 1961 р. // URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_048
 8. Віденську конвенцію про консульські зносини // URL https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_047/stru/page2
 9. Конвенцію про спеціальні місії 8 грудня 1969 року // URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_092
 10. Віденську конвенцію про представництво держав в їх відносинах з міжнародними організаціями універсального характеру// URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_254

